

Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ

«ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Η ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΤΟ ΑΓΧΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΣΠΥΡΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ: Α.Μ 0606Μ026

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ
ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΕΛΛΟΝ

ΑΘΗΝΑ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	4
1.1 Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΧΩΡΟ	4
1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	5
1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	7
1.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	8
1.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	9
1.6 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΕΝΝΟΙΕΣ	10
1.7 ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	11
1.8 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ.....	15
1.9 ΔΙΑΝΟΗΣΗ/ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ LSH	16
2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	17
2.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	18
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	20
3.1 ΔΕΙΓΜΑ.....	20
3.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	20
3.3 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	22
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	23
4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ	23
5. ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ - ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	27
5.1 ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ.....	27
5.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	27
6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ.....	40
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	45
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	49

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης σε εργασιακά περιβάλλοντα από την πλευρά των σεξουαλικά παρενοχλούντων και να διερευνήσει το κατά πόσο εκδηλώσεις υπερβολικής ανδροπρεπούς συμπεριφοράς τους απέναντι σε γυναίκες συναδέλφους τους μπορούν να αποτελέσουν προδιαθεσικό παράγοντα στην εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Ειδικότερα, επιχειρείται η δόμηση ενός «*χαρακτηρολογικού προφίλ*» των δυνητικά σεξουαλικά παρενοχλούντων, προκειμένου να επισημανθούν τα γνωρίσματα εκείνα που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Η αναγκαιότητα της διεξαγωγής της παρούσας έρευνας προέκυψε και από την γενικότερη διαπίστωση ότι η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί φαινόμενο που απαντάται συχνά στον εργασιακό χώρο και ως εκ τούτου χρήζει άμεσης ερευνητικής προσέγγισης προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας προέκυψαν από τη συγχορήγηση δύο ερωτηματολογίων, της *Κλίμακας LSH (Likelihood for Sexual Harassing)*, Pryor (1987) αφενός, και της *Κλίμακας MGRS (Masculine Gender Role Stress)*, Eisler (1987), αφετέρου.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έρχεται να επιβεβαιώσει και για την Ελλάδα προηγούμενα συμπεράσματα από αντίστοιχες έρευνες του εξωτερικού, σύμφωνα με τις οποίες, η επίδειξη «ανδροπρεπούς» συμπεριφοράς – και κατ' επέκταση πιθανότατα και σεξουαλικής παρενόχλησης – δείχνει να είναι περισσότερο το σύνθετο αποτέλεσμα μίας σειράς αλληλοεπηρεαζόμενων μεταξύ τους παραγόντων, όπως π.χ. το εργασιακό πλαίσιο ανδρών και γυναικών, η οικογενειακή κατάσταση των ανδρών, η θέση των τελευταίων στην κοινωνική και εργασιακή ιεραρχία (σχετιζόμενη πάντα με την αντίστοιχη των γυναικών), καθώς και το βιούμενο από τους άνδρες άγχος προκειμένου ν' «ανταποκριθούν» σε μία σειρά ανδρικών «προτύπων», τα οποία, όπως είναι ευνόητο, πιθανόν να συνιστούν ατομικά, ομαδικά (κοινωνικά) ή / και πολιτισμικά κατασκευάσματα και λιγότερο παραγόντων όπως π.χ. η οικονομική τους επιφάνεια. Με άλλα λόγια η επίδειξη ανδροπρεπούς συμπεριφοράς, αποτελεί προδιαθεσικό παράγοντα στην εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Δεδομένων των περιορισμών που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη –αλλά και οποιαδήποτε επιστημονική έρευνα – δίνεται, μέσω της παρουσίας και της συζήτησης επί των ερευνητικών ευρημάτων, η δυνατότητα για τη διατύπωση περαιτέρω προβληματισμών και ερευνητικών ερωτημάτων, προκειμένου για τη διεξαγωγή συναφών με την παρούσα επιστημονικών μελετών σε ελληνικά εργασιακά περιβάλλοντα στο απώτερο μέλλον.

ΛΕΞΕΙΣ – ΚΛΕΙΔΙΑ : Ελλάδα, εργασιακό περιβάλλον, LSH, MGRS, σεξουαλική παρενόχληση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για δεκαετίες η σεξουαλική παρενόχληση συνιστούσε και εν μέρει συνεχίζει να συνιστά μία υπαρκτή αλλά αθέατη κατάσταση, την οποία η κοινωνία τη θεωρούσε και την αντιμετώπιζε ως ταμπού, αφού φρόντιζε να αποκρύπτει επιμελώς την ύπαρξή της. Ο φόβος, ο στιγματισμός, η λογοκρισία απέτρεπαν και συνεχίζουν σε πολλές περιπτώσεις να αποτρέπουν τους σεξουαλικά παρενοχλημένους να γνωστοποιήσουν στους γύρω τους αυτό που τους συμβαίνει.

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1 Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ ΣΤΟΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΟ ΧΩΡΟ

Στον εργασιακό χώρο, ο όρος σεξουαλική παρενόχληση είναι σχετικά καινούργιος και περιγράφει ένα ιδιαίτερα σοβαρό φαινόμενο. Ο προσδιορισμός του δε, είναι εξαιρετικά δύσκολος με όρους μετρήσιμους ή καθολικούς, αφού οι παράγοντες που συνιστούν την εννοιολογική του κατασκευή υφίστανται μεταβολές στο χώρο και το χρόνο, καθώς επηρεάζονται από διάφορες συγκυρίες, κοινωνικές, ιστορικές, πολιτισμικές, πολιτικο-οικονομικές.

Επιχειρώντας μια πρώτη προσέγγιση του θέματος, το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης αποτελεί μια απροσδιόριστη αρχή ιδιότυπων μορφών

ιεραρχίας και κυριαρχίας που δείχνει να επαναλαμβάνεται σε βαθμό τέτοιο που το θύμα να υφίσταται διασυρμό της προσωπικότητάς του, με πολλές και σημαντικές ψυχολογικές επιπτώσεις.

Οι εργασιακές συνθήκες επιδεινώνονται και οι φυλετικές ανισότητες ως προς τα εργασιακά θέματα μεγιστοποιούνται, αφού κατά μεγάλο ποσοστό οι περισσότεροι και άμεσα θιγόμενες είναι οι γυναίκες.

1.2 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Ο όρος σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας είναι ένας σχετικά νέος όρος που περιγράφει ένα ιδιαίτερα σοβαρό φαινόμενο. Το να αποπειραθούμε να αποδώσουμε την έννοια της μέσα από ένα συγκεκριμένο ορισμό θα μας έβρισκε αντιμέτωπους ενδεχομένως με μια διαστρεβλωτική περιγραφή, αφού η έννοια αυτή μεταβάλλεται μέσα στο χρόνο και επηρεάζεται από πολιτικές, ιστορικές, κοινωνιολογικές και νομικές παραμέτρους. Η σεξουαλική παρενόχληση δεν είναι κάτι που μπορεί να μετρηθεί και γενικότερα υπάρχει μια ρευστότητα στους παράγοντες που καθορίζουν το νόημά της.

«Η εγκληματολογική προσέγγιση της έννοιας αφενός υπερβαίνει κάθε απόπειρα νομικο-τεχνικών κατασκευών και δογματικών χαρακτηρισμών και αφετέρου προϋποθέτει την κατανόηση των ευρύτερων πολιτικών, πολιτισμικών και ιδεολογικών παραμέτρων, που σχετίζονται με αυτή». (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου 2006).

Το τι εκλαμβάνεται ως σεξουαλική παρενόχληση μέσα στο χώρο και τον χρόνο, αλλά και τα στοιχεία της ταυτότητας αυτών που εμπλέκονται με αυτή, όπως η κοινωνική τάξη και η προσωπικότητα καθορίζουν και τα κριτήρια βάσει των οποίων η κοινωνία βάζει τα όρια ανοχής για τον όρο σεξουαλική παρενόχληση. Ουσιαστικά το περιεχόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης καθορίζεται από τον τρόπο που η κάθε κοινωνία τη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή ορίζει την προστασία της σεξουαλικής αξιοπρέπειας ως δικαίωμα. (Παπαθεοδώρου, Καρύδης & Βιδάλη 2001).

Οι κοινωνικές δομές που επιβάλλουν τα όρια της σεξουαλικής ελευθερίας στην ουσία υποδεικνύουν την έννοια της σεξουαλικής αξιοπρέπειας και προσδιορίζουν το εύρος των παρεκκλίσεων. Η σεξουαλική ελευθερία που

χαρακτηρίζει μια κοινωνία έχει να κάνει με τις πράξεις που θεωρούνται από μια έννομη τάξη ως μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης. Όσο περισσότερες είναι αυτές τόσο μικρότερη είναι η σεξουαλική ελευθερία και αντιστρόφως. Με αυτή τη συλλογιστική η σεξουαλική παρενόχληση συνδέεται άρρηκτα με τις αξίες της κοινωνίας, τα κοινωνικοπολιτικά συστήματα και τις σχέσεις εξουσίας μέσα στον κοινωνικό σχηματισμό. Αυτές οι σχέσεις εξουσίας περιέχουν και το στοιχείο της διάκρισης των δύο φύλων.

Ο καταμερισμός της εργασίας σε σχέση με την φυσική και υλική αναπαραγωγή της κοινωνίας, χαρακτηρίζει τις σχέσεις των δυο φύλων. Οι άνδρες είχαν αναλάβει την υλική αναπαραγωγή του κοινωνικού συστήματος και οι γυναίκες αρχικά την φυσική. Ουσιαστικά αυτός ο καταμερισμός αποτελεί την βάση της κοινωνικής ανισότητας των δυο φύλων, αφού ο άνδρας σε αντίθεση με την γυναίκα απέκτησε πολύ νωρίς κοινωνική διάσταση πέρα από την βιολογική του υπόσταση. Από την άλλη μεριά η φυσική αναπαραγωγή συνδέθηκε με την μητρότητα γεγονός που στέρησε στην γυναίκα την εμπλοκή της στην κοινωνική οργάνωση.

Βέβαια, αργότερα, καθώς οι κοινωνικοοικονομικές δομές εξελίχθηκαν η γυναίκα βγήκε στην αγορά εργασίας, χειραφετήθηκε, απέκτησε οικονομική αυτοδυναμία και ενσωματώθηκε στο κοινωνικό σύνολο. Ο ρόλος της ως μητέρα, σύζυγο, νοικοκυρά μεταφέρθηκε στον ευρύτερο κοινωνικό βίο. Η έκφραση «γυναικείες δουλειές», δηλαδή χαμηλόβαθμες, βοηθητικές και χαμηλόμισθες εργασίες, αποδεικνύει ότι η εξάρτησή της από τον άνδρα όχι μόνο διατηρείται αλλά και αναπαράγεται. (Smaus, 1998).

Και ενώ θεωρούμε παγιωμένη την αντίληψη ότι υπάρχουν γυναικείοι τομείς εργασίας, ωστόσο δεν γίνεται γνωστό ότι το στοιχείο του φύλου ή της σεξουαλικότητας ως μέσο ανεύρεσης εργασίας, προσδίδει αναπόφευκτα στην εργασία της γυναίκας-εργαζόμενης και σεξιστικό συμφραζόμενο. Έτσι η σεξουαλική παρενόχληση, ιδιαίτερα στο χώρο εργασίας αντιμετωπίζεται ως ενδεχόμενη ή και αναμενόμενη κατάσταση.

Έτσι λοιπόν στο χώρο εργασίας, «η σεξουαλική παρενόχληση εκδηλώνεται ως κατάσταση, η οποία εκφράζεται και «συντονίζεται» από τον εργοδότη ή προϊστάμενο (τον φέροντα την εξουσία) μέσω προκλήσεων, "δώρων", υπονοουμένων, πιέσεων, απειλών, εκφοβισμού ή υπόσχεσης ανταλλαγμάτων δηλαδή μιας συμπεριφοράς ανεπιθύμητης την οποία υφίσταται η εργαζόμενη (η υφιστάμενη την εξουσία) και μάλιστα ως μέρος της δουλειάς της». (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου 2006).

Στο χώρο εργασίας η σεξουαλική παρενόχληση αναγνωρίστηκε ως πρόβλημα, που απαιτούσε άμεση αντιμετώπιση, πολύ πρόσφατα. Το 1975 ήταν η χρονιά που επιχειρήθηκε ο προσδιορισμός ενός κοινά αποδεκτού ορισμού και αφορούσε παρενοχλητικές συμπεριφορές στο θύμα, συναισθήματα δυσαρέσκειας και ενόχληση αναφορικά με το εργασιακό περιβάλλον. Η έννοια διευρύνθηκε τα επόμενα χρόνια σε τρία βασικά σημεία: (Αρτινοπούλου & Παπαθεοδώρου, 2006)

- α) Ο βαθμός της σοβαρότητας των συμπεριφορών που συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση είναι τόσο μεγάλος, που δεν απαιτείται η επανάληψή τους για να θεωρηθούν ως τέτοια.
- β) Οι ορισμοί που δόθηκαν αργότερα συμπεριέλαβαν και τον όρο «παρενόχληση βάσει φύλου».
- γ) Στο φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης δόθηκε μια φεμινιστική και κοινωνικο-πολιτισμική ερμηνεία, κατά την οποία η πρώτη συνιστά έκφραση της άνισης κατανομής της εξουσίας σε κοινωνικό επίπεδο.

Στην τελευταία σχετική οδηγία που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2002), υιοθετείται ο ακόλουθος ορισμός της παρενόχλησης και της σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας:

«Η παρενόχληση αφορά σε οιαδήποτε ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου, με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας του προσώπου αυτού και τη δημιουργία εκφοβιστικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος. Η σεξουαλική παρενόχληση αφορά σε οιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής, ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με τη δημιουργία εκφοβιστικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος» (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2002).

1.3 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Η συμβολή του φεμινιστικού κινήματος στην ανατροπή του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης υπήρξε καταλυτική. Μετά από αγώνες και πιέσεις, επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό αυτό που πριν από χρόνια ήταν απαγορευτικό: η προσοχή σε θέματα όπως η ισότητα, η κακοποίηση, ο βιασμός και η σεξουαλική

παρενόχληση. Αυτό που έκανε ήταν η σύνδεση της ισότητας μεταχείρισης και των όρων εργασίας με τα προβλήματα της ανάπτυξης και της δομής της κοινωνίας (Αρτινοπούλου, 2000), προσδίδοντας στον καταγγελτικό λόγο των γυναικών τα στοιχεία της διεκδίκησης συγκεκριμένων δικαιωμάτων, νομοθετικά κατοχυρωμένων.

Το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης στην εργασία μελετήθηκε ιδιαίτερα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και σε χώρες της Βόρειας και Κεντρικής Ευρώπης. Περιορισμένες ήταν οι μελέτες στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, με εξαίρεση την Ιταλία.

Αρχές της δεκαετίας του 90 στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη ελήφθησαν μέτρα για την ποινικοποίηση της σεξουαλικής παρενόχλησης, ιδιαίτερα στον εργασιακό χώρο, φαινόμενο, που μπορεί μεν να προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ωστόσο τροφοδοτείται από την κοινωνική ανοχή, συντηρούμενη από τις κυρίαρχες αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνική δομή (Παπαθεοδώρου, Καρύδης & Βιδάλη, 2001).

Από το 1987-1997 έγιναν συνολικά 74 έρευνες με ποσοτική και ποιοτική προσέγγιση του φαινομένου σε 11 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από τις οποίες προκύπτει ότι το 30% με 50% των εργαζομένων γυναικών έχουν υπάρξει τουλάχιστον μία φορά θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης στο χώρο εργασίας τους. Το αντίστοιχο ποσοστό για τους άνδρες αγγίζει το 10%. Στις μισές περίπου περιπτώσεις ο δράστης της παρενοχλητικής συμπεριφοράς ήταν ομοβάθμιος με το θύμα, ενώ στο 30% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν προϊστάμενος, ή ιεραρχικά ανώτερος (Αρτινοπούλου, Παπαθεοδώρου, Παπαγιαννοπούλου, Παπαμιχαήλ & Σπυριδάκης, 2004).

1.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Οι περισσότερες από τις επιστημονικές μελέτες της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι δυο μορφών: (1) μελέτες του γύρω από το τι ο γενικός πληθυσμός ανδρών και γυναικών σκέφτεται για τη σεξουαλική παρενόχληση (π.χ βαθμολογία των προσωπικών του στάσεων ή / και κρίσεις σχετικά με υποθετικά σενάρια) και (2) μελέτες των χαρακτηριστικών των βιωμάτων κλπ των «αυτοαναφερόμενων» θυμάτων της σεξουαλικής παρενόχλησης (Pryor, 1985).

Οι συμπεριφορικές μελέτες αυτών των ερευνών ομαδοποιούνται σε τρεις κυρίως κατηγορίες: συμπεριφορές συνεύρεσης ή σωματικής βίας, προσβλητικές λεκτικοποιήσεις και συμπεριφορές «φλερτ» όπως φιλοφρονήσεις και προτάσεις για ραντεβού (Brewer, 1982).

Ένα γενικότερο εύρημα των μαζικών μελετών είναι ότι, ενώ οι περισσότεροι συμφωνούν ότι συμπεριφορές του πρώτου τύπου είναι σεξουαλικά παρενοχλητικές, υπάρχει μεγάλη διάσταση απόψεων σε ότι αφορά συμπεριφορές των δυο τελευταίων κατηγοριών (Collins & Blodgett, 1981).

Ο Pryor (1985), θεωρεί ότι οι κρίσεις σχετικά με το εάν συμπεριφορές των δυο τελευταίων τύπων είναι σεξουαλικά παρενοχλητικές, εμπλέκουν μια σύνθετη διαδικασία απόδοσης. Η τελευταία επηρεάζεται δυνητικά από έναν αριθμό συγκεκριμένων περιστασιακών μεταβλητών και από ατομικές διαφορές στάσεων και απόψεων.

1.5 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Ένα από τα μεγάλα χάσματα της ερευνητικής βιβλιογραφίας σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση είναι ότι γνωρίζουμε ελάχιστα σχετικά με τα χαρακτηριστικά των σεξουαλικά παρενοχλούντων (Brewer, 1982).

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι ύπαρξης αυτού του χάσματος. Ένας λόγος είναι ότι, ακόμη κι αν πρόκειται για ανώνυμες μελέτες, οι συμμετέχοντες είναι πολύ απρόθυμοι να αναφέρουν ότι έχουν παρενοχλήσει κάποιον σεξουαλικά. Ακόμη και όταν αναφέρουν ότι έχουν κατηγορηθεί για «σεξουαλική παρενόχληση» κάποιον υποστηρίζουν συχνά ότι τα κίνητρα τους έχουν παρεξηγηθεί ή ότι στην πραγματικότητα δεν έχουν κάνει τίποτα κακό (United States Merit Systems Protection Board, 1981) .

Τα ελάχιστα που γνωρίζουμε σε ότι αφορά τους σεξουαλικά παρενοχλούντες προέρχονται γενικά από περιγραφές «αυτοαναφερόμενων» θυμάτων (Gutek, 1981).

Τα δεδομένα αυτά περιορίζονται τυπικά σε γενικές δημογραφικές πληροφορίες αλλά και στις εντυπώσεις των θυμάτων. Από τα δεδομένα αυτά γνωρίζουμε ότι η παρενόχληση εις βάρος γυναικών από άνδρες σε εργασιακά περιβάλλοντα είναι σχετικά συνήθης, αλλά το αντίστροφο, όπως συμβαίνει και με την

ομοφυλοφιλική σεξουαλική παρενόχληση, είναι σχετικά σπάνιο. Οι σεξουαλικά παρενοχλούντες τείνουν να είναι μεγαλύτερης ηλικίας από ότι τα θύματά τους, έγγαμοι και προερχόμενοι από την ίδια φυλετική ομάδα. Ενώ οι σεξουαλικά παρενοχλούντες δεν χαρακτηρίζονται από υψηλή πιθανότητα να είναι προϊστάμενοι (ή άλλα άτομα με άμεση εξουσία επί των θυμάτων), είναι πιο πιθανό να είναι συνάδελφοι (ή ομόβαθμοι). Η σεξουαλική παρενόχληση από προϊσταμένους θεωρείται ότι εμφανίζει περισσότερο αρνητικές συνέπειες για το θύμα. Ένα εύρημα που έχει κατ' επανάληψη προκύπτει από τις διάφορες έρευνες είναι ότι οι σεξουαλικά παρενοχλούντες έχουν συνήθως τη φήμη ότι εκδηλώνουν συμπεριφορές σεξουαλικής εκμετάλλευσης (Perry, 1983).

1.6 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΜΕ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΕΝΝΟΙΕΣ

Πολλοί ερευνητές θεωρούν ότι ο βιασμός και οι σοβαρές μορφές σεξουαλικής παρενόχλησης αποτελούν εννοιολογικά παρόμοιες μορφές συμπεριφοράς (Groth, 1978).

Για παράδειγμα, οι Medea & Thompson (1974), προτείνουν ότι ο βιασμός θα πρέπει να εντάσσεται σε μια ευρύτερη θεώρηση, και πιο συγκεκριμένα στο άκρο ενός συνεχούς πλαισίου αλληλεπίδρασης (*άνδρας-επιθετικότητα / γυναίκα-παθητικότητα*). Το συνεχές αυτό συνδυάζει τους διαφορετικούς βαθμούς συνεύρεσης με τους διαφορετικούς βαθμούς σεξουαλικής οικειότητας. Η κυριότερη διαφορά μεταξύ των σοβαρών μορφών σεξουαλικής παρενόχλησης και του βιασμού είναι στο βαθμό συνεύρεσης.

Η ομοιότητα αυτών των μορφών σεξουαλικής παρενόχλησης και του βιασμού υποδηλώνει ότι οι βιαστές και οι σεξουαλικά παρενοχλούντες μπορεί να μοιράζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Ο Burt (1980), σε έρευνα του σχετικά με την αποδοχή των μύθων περί βιασμού (μια χαρακτηριστική ιδιότητα των βιαστών) έδειξε ότι οι πεποιθήσεις αυτές αποτελούν μέρος ενός ευρύτερου κατασκευάσματος συσχετιζόμενων μεταξύ τους στάσεων και πεποιθήσεων, το οποίο περιλαμβάνει την αποδοχή της διαπροσωπικής βίας (κυρίως εις βάρος των γυναικών), την πεποίθηση ότι οι σεξουαλικές σχέσεις είναι κατά φύση ανταγωνιστικές και στερεότυπα σχετικά με τους ρόλους των φύλων.

1.7 ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Από τη στιγμή όπου η σεξουαλική παρενόχληση αναγνωρίζεται ως πρόβλημα που όντως υφίσταται, το ερώτημα που εγείρεται είναι το γιατί. Ποικίλα μοντέλα έχουν προταθεί προκειμένου να εξηγηθεί η σεξουαλική παρενόχληση. Τα μοντέλα αυτά είναι: (α) το *φυσικό / βιολογικό μοντέλο*, (β) το *οργανωσιακό μοντέλο*, (γ) το *κοινωνιοπολιτισμικό μοντέλο*, (δ) το *μοντέλο των περιστασιακών - ατομικών παραγόντων* και (ε) το *μοντέλο των τεσσάρων παραγόντων*.

Οι Tangri, Burt, και Johnson (1982), περιγράφουν τα τρία πρώτα μοντέλα που επιχειρούν να εξηγήσουν το φαινόμενο της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Σύμφωνα με το *πρώτο*, η σεξουαλική παρενόχληση δεν αποτελεί ουσιαστικά παρενόχληση, αλλά είναι μάλλον το φυσικό αποτέλεσμα της εντονότερης σεξουαλικής ορμής των ανδρών και της φυσικής έλξης μεταξύ ανδρών και γυναικών στον εργασιακό χώρο (π.χ Paglia, 1992 · Studd & Gattiker, 1991)..

Πραγματικές συμπεριφορές σεξουαλικής παρενόχλησης εκδηλώνονται μόνο από μια μειοψηφία «άρρωστων» ανδρών. Αν αυτό το μοντέλο είναι σωστό ως προς το ότι η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί συνήθως ένα μόνο στάδιο στα πλαίσια μιας φυσιολογικής αισθηματικής έλξης, τότε θα περίμενε κανείς τα ζευγάρια ανδρών – γυναικών να είναι παρόμοια σε ηλικία, φύλο, κοινωνικοοικονομική θέση, όπως συμβαίνει με τα συνήθη ζευγάρια που μελετώνται στα πλαίσια σχετικών ερευνών. Τα «θύματα» και οι «θύτες» θα πρέπει να τείνουν να είναι άγαμοι ή κατά κάποιο τρόπο «κατάλληλοι» ως σύντροφοι. Κάθε «θύτης» θα πρέπει να επικεντρώνει την προσοχή τους σε ένα μόνο πρόσωπο. Αν το αισθηματικό ενδιαφέρον είναι αμοιβαίο, τα «θύματα» δεν θα πρέπει να βιώνουν αρνητικές συνέπειες και κανείς δεν θα πρέπει να θέλει να το καταγγείλει. Επιπλέον, αν η προβληματική σεξουαλική παρενόχληση οφείλεται στις προδιαθέσεις μερικών «άρρωστων» ανδρών, τότε τα ποσοστά βάσης της παρενόχλησης θα πρέπει να είναι σχετικά χαμηλά και η παρενοχλητική συμπεριφορά θα πρέπει να κατανέμεται τυχαία μεταξύ ανδρών όλων των ηλικιών κοινωνικοοικονομικών και επαγγελματικών θέσεων χωρίς συστηματικό πλαίσιο.

Το *οργανωσιακό μοντέλο*, υποστηρίζει ότι το οργανωσιακό κλίμα, η ιεραρχία, και οι σχέσεις εξουσίας δημιουργούν ευκαιρίες σε ορισμένα άτομα προκειμένου να εξασφαλίσουν σεξουαλικά οφέλη μέσω της παρενόχλησης (π.χ Backhouse & Cohen,

1981 · Gutek & Morasch, 1982 · Terpstra & Baker, 1989). Πλέον της διαφοράς ισχύος, παράγοντες όπως ο βαθμός επαφής με το αντίθετο φύλο στην εργασία, η εργασιακή χωροταξική διαρρύθμιση, η αναλογία ανδρών – γυναικών στην εργασία, οι οργανωσιακές νόρμες (π.χ η «αποκαλυπτική» στολή μιας σερβιτόρας), η διαθεσιμότητα ή όχι μηχανισμών καταγγελίας και οι εργασιακές εναλλακτικές είναι αυτοί που προσδιορίζουν την πιθανότητα σεξουαλικής παρενόχλησης. Το μοντέλο αυτό θα προέβλεπε ότι θύματα θα μπορούσαν να είναι άνδρες ή γυναίκες, αλλά από τη στιγμή που οι γυναίκες βρίσκονται συνήθως σε χαμηλότερη οργανωσιακή βαθμίδα, τείνουν να αποτελούν θύματα τις περισσότερες φορές. Οι γυναίκες εκείνες με την χαμηλότερη οργανωσιακή ισχύ θα είναι αυτές που υφίστανται και την περισσότερη σεξουαλική παρενόχληση, από τη στιγμή που η οικονομική τους ευπάθεια τις κάνει να νιώθουν ανασφαλείς. Τα θύματα θα είναι εκείνοι που χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη οργανωσιακή ισχύ και ασφάλεια. Εργασιακά περιβάλλοντα που χαρακτηρίζονται από υψηλή διαστρωμάτωση, που αποθαρρύνουν συζητήσεις εργασιακών θεμάτων, που έχουν ισοσταθμίσει τις αναλογίες ανδρών – γυναικών, που έχουν απαιτήσεις για υπερεργασία ή εργασία τα Σαββατοκύριακα, που έχουν απαιτήσεις για «σέξυ» συμπεριφορές στην εργασία, και διαθέτουν ξεχωριστούς εργασιακούς χώρους, είναι εκείνα που θα περίμενε κανείς να είναι περισσότερα δεκτικά στην εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Το *κοινωνιοπολιτισμικό μοντέλο*, υποστηρίζει ότι η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί αντικατοπτρισμό ενός πατριαρχικού συστήματος, στα πλαίσια του οποίου οι κοινωνικές πεποιθήσεις νομιμοποιούν την ανδρική κυριαρχία (π.χ Pryor, 1987 · Sokoloff, 1980 · Vaux, 1993).. Κατά συνέπεια οι γυναίκες «είναι εκπαιδευμένες» από την κοινωνία στο να είναι παθητικές, δεκτικές, να αποφεύγουν τις συγκρούσεις, σεξουαλικά ελκυστικές, να αναλαμβάνουν οι ίδιες την ευθύνη της θυματοποίησης τους και να μην έχουν εμπιστοσύνη στην κρίση τους. Η λειτουργία της σεξουαλικής παρενόχλησης σύμφωνα με τα παραπάνω θα ήταν η διατήρηση της ανδρικής κυριαρχίας από εργασιακής και οικονομικής άποψης και ο εκφοβισμός των γυναικών προκειμένου να εγκαταλείψουν την εργασιακή αρένα. Προβλέψεις προερχόμενες από το μοντέλο θα ήθελαν το φύλο να προβλέπει την θυματοποίηση καλύτερα από ότι η οργανωσιακή ισχύς, οι «θύτες» να παρενοχλούν συνήθως περισσότερα του ενός θύματα και τις γυναίκες σε παραδοσιακά ανδρικά κυριαρχούμενα επαγγέλματα να είναι περισσότερο ευπαθείς στην παρενόχληση. Η έλλειψη ισχύος και η κοινωνικοποίηση του σεξουαλικού ρόλου των γυναικών θα τις απέτρεπε από την

ανάληψη διεκδικητικών δράσεων και αντ' αυτού, θα τις έκανε να αντιδρούν με αισθήματα μειονεξίας για τις ίδιες και για την δουλειά τους.

Το *μοντέλο των περιστασιακών - ατομικών παραγόντων*, σύμφωνα με ορισμένους ερευνητές, υποστηρίζει ότι η σεξουαλική παρενόχληση είναι πολύ περισσότερο κυρίαρχη σε ορισμένα οργανωσιακά πλαίσια έναντι άλλων, και ότι ορισμένα άτομα έχουν περισσότερες πιθανότητες να παρενοχλήσουν σεξουαλικά από ότι άλλοι. Εν συντομία εκείνοι οι άνδρες που χαρακτηρίζονται από προδιάθεση σεξουαλικής παρενόχλησης, δεν ενεργούν έτσι σε όλες τις περιστάσεις. Αντ' αυτού ενεργούν κατά αυτό τον τρόπο μόνο όταν οι περιβαλλοντικές περιστάσεις επιτρέπουν την εκδήλωση μιας τέτοιας συμπεριφοράς. Οι ατομικοί παράγοντες που εμπλέκονται στα πλαίσια αυτού του μοντέλου θα ήταν το γνωστικό σχήμα του θύτη ή του δυνητικού θύτη, το οποίο συσχετίζει τη σεξουαλικότητα με την κοινωνική κυριαρχία. (π.χ Pryor, La Vite, & Stoller, 1993).

Το *πέμπτο και τελευταίο μοντέλο* συνδυάζει σχετικά στοιχεία των παραπάνω μοντέλων και δίνει παραπάνω έμφαση στην πολυδιάστατη φύση της σεξουαλικής παρενόχλησης.

Το μοντέλο αυτό βασίζεται στο *μοντέλο των τεσσάρων προϋποθέσεων* των Finkelhor & Hotaling (1984) για τη σεξουαλική κακοποίηση. Το εν λόγω μοντέλο στηρίζεται στην υπόθεση ότι οι παράγοντες που συνδέονται με τη σεξουαλική παρενόχληση μπορούν να ομαδοποιηθούν σε τέσσερις προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται για την εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης: ύπαρξη κινήτρου από πλευράς θύτη · ικανότητα υπερπήδησης των εσωτερικών αναστολών που αποτρέπουν το θύτη από το πέρασμα στην πράξη. Ευκαιρία υπερπήδησης αναστολών ως προς το εξωτερικό περιβάλλον και τέλος, την ευκαιρία ή ικανότητα υπερπήδησης της αντίστασης από το δυνητικό θύμα.

Ο Pryor (1985), πρότεινε ένα *μοντέλο αποδόσεων* για το πώς τα άτομα χαρακτηρίζουν διάφορες συμπεριφορές ως «σεξουαλική παρενόχληση». Στα πλαίσια αυτού του μοντέλου ο κοινωνικός παρατηρητής είναι περισσότερο πιθανό να χαρακτηρίσει «σεξουαλική παρενόχληση» τη συμπεριφορά ενός ατόμου όταν η τελευταία μπορεί να αποδοθεί στις επίμονες προθέσεις του ατόμου αυτού. Δυο πληροφοριακά στοιχεία που συμβάλλουν ιδιαίτερος στην απόδοση μιας συμπεριφοράς στις επίμονες προθέσεις του δρώντος προσώπου είναι η *συνέπεια* της συμπεριφοράς του στο χρόνο (πως, δηλαδή, συμπεριφέρεται απέναντι σε μια γυναίκα- στόχο σε διαφορετικές περιστάσεις) και η *διακριτικότητα* της συμπεριφοράς

του (πως, δηλαδή, συμπεριφέρεται απέναντι σε άλλες γυναίκες) (Kelley & Michela, 1980).

Σε μία πολιτισμική ερμηνεία του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης στηρίζεται και η ιδέα ότι ανδροπρεπή γνωρίσματα όπως η *κυριαρχία* και η *ανταγωνιστικότητα* επιβάλλονται στο άτομο από τον πολιτισμό μάλλον και δεν αναπτύσσονται εκ των έσω από εγγενείς βιολογικές δυνάμεις ή από αναπτυξιακές ανάγκες προκειμένου να δημιουργηθεί μια «ανδροπρεπής ταυτότητα». Η εν λόγω ιδέα προτάθηκε για πρώτη φορά από τον Joseph Pleck (1981), στο βιβλίο του, ο *Μύθος του Ανδροπρέπειας*. Αν η άποψη αυτή είναι σωστή, δεν υφίσταται *εγγενής* ανάγκη στους ανθρώπους που είναι βιολογικά άρρενες, να αναπτύσσουν ανδροπρεπή γνωρίσματα. Ωστόσο, εξαιτίας της αξίας της κοινωνικής αποδοχής αλλά και της αποφυγής κοινωνικής καταδίκης, οι άνδρες εξαρτώνται από την επίδειξη ανδροπρεπούς συμπεριφοράς και στάσεων και οι περισσότεροι από αυτούς χαρακτηρίζονται από διαφορετικά στυλ ανδροπρεπούς συμπεριφοράς και σε διαφορετικό βαθμό.

Επίσης, πολλές φορές οι πατεράδες ενθαρρύνουν με υπερηφάνεια τους γιους τους στο να ενεργούν επιθετικά προκειμένου να αποκτήσουν ισχύ και πλεονεκτήματα έναντι των άλλων στον αθλητισμό και την εργασία. Το μήνυμα είναι ότι η επιθετική συμπεριφορά είναι νόμιμος και συχνά επιθυμητός τρόπος των ανδρών προκειμένου να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της ζωής. Δεν θα πρέπει κατά συνέπεια να μας εκπλήσσει ότι πολλοί άνδρες αναπτύσσουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές οι οποίες στηρίζονται στην επιθετικότητα και τη βία προκειμένου να στηρίξουν την ανδροπρέπεια τους.

Η παραπάνω θεωρητική θέση αποτέλεσε τη βάση για το κύριο μελετώμενο χαρακτηριστικό του ενός από τα δυο εργαλεία της δικής μας έρευνας και πιο συγκεκριμένα της κλίμακας MGRS, η οποία περιγράφεται στη συνέχεια.

Στηριζόμενοι στην ανάλυση αυτή, οι κατασκευαστές της κλίμακας MGRS διατύπωσαν τις υποθέσεις ότι η πολιτισμική επιβολή ανδροπρεπών αξιών στους άνδρες μπορεί ενίοτε (1) να *δημιουργεί άγχος σχετικά με το ρόλο του φύλου* και (2) να *οδηγεί σε ανθυγιεινές ή δυσλειτουργικές συμπεριφορές αντιμετώπισης*.

1.8 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι το πόρισμα της έρευνας του Lee και των συνεργατών του (2003), για τη διερεύνηση πιθανής συνάφειας μεταξύ των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας και της πιθανότητας εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης. Στο εν λόγω πλαίσιο, υπήρξε συγχροήγηση της Κλίμακας LSH και ενός ερωτηματολογίου προσωπικότητας (βασισμένου στο μοντέλο των *Πέντε Παραγόντων* Extraversion = Εξωστρέφεια, Agreeableness = Προσήνεια, Conscientiousness = Ευσυνειδησία, Emotional Stability = Συναισθηματική Σταθερότητα, Intellect/Imagination = Διανόηση/ Φαντασία), τόσο σε ένα δείγμα συμμετεχόντων ανδρών, όσο και σε ένα δείγμα οικείων τους.

Το ενδιαφέρον εύρημα του συγκεκριμένου άρθρου εντοπίζεται, κατά πρώτον, στην ανάδυση ενός *έκτου* παράγοντα προσωπικότητας, πλέον των γνωστών πέντε παραγόντων προσωπικότητας στα πλαίσια του προαναφερθέντος μοντέλου · ο έκτος αυτός παράγοντας, με την ονομασία *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη*, σύμφωνα και με τις υποθέσεις των ερευνητών, εμφάνισε την υψηλότερη συνάφεια – έναντι των υπολοίπων πέντε – με την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση, τόσο στις αυτο-αναφορές των συμμετεχόντων, όσο και σε στις αναφορές των οικείων τους. Κατά δεύτερον, μεταξύ των Πέντε Παραγόντων, μόνον ο παράγων Διανόηση/ Φαντασία συνέβαλε (στατιστικά σημαντικά) στην πρόβλεψη της Κλίμακας LSH ανεξαρτήτως του Παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη*.

Το σημαντικότερο αποτέλεσμα της παρούσας μελέτης είναι το εύρημα μίας ισχυρής αρνητικής συνάφειας μεταξύ της Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη και LSH. Το εύρημα αυτό αντικατοπτρίζει την πρακτική και θεωρητική σπουδαιότητα της συμπερίληψης του παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη*, μαζί με τους υπόλοιπους Πέντε Παράγοντες μεταξύ των σημαντικών διαστάσεων της προσωπικότητας.

Τόσο στις αυτο-αναφορές των συμμετεχόντων, όσο και στις αντίστοιχες αναφορές των οικείων τους, ο παράγων *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη* δεν εμφάνισε μόνο (στατιστικά) σημαντική συνάφεια με την Κλίμακα LSH, αλλά επίσης και την *ισχυρότερη*, ξεπερνώντας όλους τους υπόλοιπους Παράγοντες. Σε ό,τι αφορά τις βαθμολογίες (σκορ) στον παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη*, οι άκρως «χαμηλοί» και άκρως «υψηλοί» ερωτηθέντες στην Κλίμακα LSH, διέφεραν κατά

περίπου 1,5 τυπικές αποκλίσεις στις αυτο-αναφορές των συμμετεχόντων και κατά περίπου μία τυπική απόκλιση στις αναφορές των οικείων τους.

Πλέον της προφανούς πρακτικής σπουδαιότητας του παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη*, αναφορικά με την πρόβλεψη στην Κλίμακα LSH, υφίσταται επίσης και κάποιο θεωρητικό όφελος από τη συμπερίληψη του παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη* μεταξύ των κύριων διαστάσεων της προσωπικότητας. Έχει προηγουμένως υποστηριχθεί ότι, χαμηλές βαθμολογίες (σκορ) στον υπό συζήτηση παράγοντα αντιπροσωπεύει μία τάση εκμετάλλευσης των άλλων, άποψη η οποία είναι σύμφωνη με τις σημαντικά αρνητικές συσχετίσεις του παράγοντα *Ειλικρίνεια-Ταπεινοφροσύνη* με το μακιαβελισμό και την πρωτοπαθή ψυχοπάθεια. Δεδομένης της εγγενούς εκμεταλλευτικής φύσης της σεξουαλικής παρενόχλησης, γίνεται εύκολα κατανοητή η αρνητική συσχέτιση μεταξύ LSH και Ειλικρίνεια. Σε αντίθεση, οι υπόλοιποι Πέντε Παράγοντες δεν υποδηλώνουν με σαφήνεια ατομικές διαφορές ως προς την εκμετάλλευση άλλων, όπως επίσης και η εννοιολογική (και εμπειρική) αλληλοεπικάλυψη με την LSH είναι, αντίστοιχα, λιγότερο εκτενής.

1.9 ΔΙΑΝΟΗΣΗ/ ΦΑΝΤΑΣΙΑ ΚΑΙ LSH

Ένα ακόμη ενδιαφέρον αποτέλεσμα της παρούσας μελέτης υπήρξε η σημαντική συμβολή του παράγοντα Διανόηση/ Φαντασία στην πρόβλεψη της LSH, όπως αυτός προέκυψε από τις αναφορές των οικείων των συμμετεχόντων. Το εν λόγω εύρημα είναι σύμφωνο με το αντίστοιχο των Larrimer-Scherbaum & Porovich (2001), περί (στατιστικά) σημαντικής αρνητικής συσχέτισης μεταξύ της Κλίμακας LSH και του παράγοντα Διανόηση/ Φαντασία στην έκδοση του NEO-PI-R. Ως εκ τούτου, προκύπτει ένα ενδιαφέρον ερώτημα: ποια διάσταση του παράγοντα Διανόηση/ Φαντασία ευθύνεται για την αρνητική αυτή συνάφεια με την LSH; Μία πιθανότητα είναι ότι, η συσχέτιση αυτή αποτελεί αντικατοπτρισμό της αυταρχικότητας, δεδομένου ότι οι αυταρχικοί άνδρες είναι πιθανόν να χαρακτηρίζονται από έκνομη αίσθηση ισχύος και κυριαρχίας επί των γυναικών και, κατά συνέπεια, και από υψηλότερη τάση προς σεξουαλική παρενόχληση. Ο Pryor, (1987) βρήκε πράγματι ότι η Κλίμακα LSH χαρακτηρίζεται από θετική συσχέτιση με τον Αυταρχισμό, όπως αυτός καταγράφεται μέσω της *Κλίμακας Αναγκαστικής Επιλογής F* (Forced Choice F Scale) Berkowitz & Wolkon, 1964). Μετρήσεις του

Αυταρχισμού έχουν επίσης βρεθεί να έχουν αρνητική συνάφεια με τη Διανόηση/Φαντασία.

Σε μία τελευταία σημείωση, είναι ενδιαφέρον να αναφερθεί ότι οι Pryor & Myers (2000) βρήκαν μία μετριαστική επίδραση της Διανόηση/ Φαντασία στη σχέση μεταξύ LSH και Ευσυνειδησίας. Με άλλα λόγια, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, οι άνδρες εκείνοι με χαμηλή βαθμολογία (σκορ) στην Ευσυνειδησία (ο μόνος σημαντικός προβλεπτικός παράγοντας από τους Πέντε Παράγοντες ως προς την LSH στα πλαίσια της μελέτης τους) χαρακτηρίζονταν από υψηλότερη προθυμία εμπλοκής σε μία τέτοιου είδους συμπεριφορά (δηλ. σεξουαλική παρενόχληση) · κάτι τέτοιο ίσχυε όμως *μόνον* για τους άνδρες εκείνους που είχαν επίσης χαμηλή βαθμολογία (σκορ) στη Διανόηση/ Φαντασία. Το τελευταίο εύρημα, ωστόσο, δεν επιβεβαιώθηκε στα πλαίσια της διεξαγωγής αναλύσεων πολλαπλής παλινδρόμησης από τους συγγραφείς της παρούσας έρευνας.

2. ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αντικείμενο της παρούσας έρευνας είναι να μελετήσει το φαινόμενο της *σεξουαλικής παρενόχλησης* σε εργασιακά περιβάλλοντα από την πλευρά των σεξουαλικά παρενοχλούντων και να διερευνήσει το κατά πόσο εκδηλώσεις υπερβολικής ανδροπρεπούς συμπεριφοράς τους απέναντι σε γυναίκες συναδέλφους τους μπορούν να αποτελέσουν προδιαθεσικό παράγοντα στην εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης.

Στόχος της έρευνας είναι η δόμηση ενός «*χαρακτηρολογικού προφίλ*» των δυνητικά σεξουαλικά παρενοχλούντων, προκειμένου να επισημανθούν τα γνωρίσματα εκείνα που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Η αναγκαιότητα της διεξαγωγής της παρούσας έρευνας προέκυψε και από την γενικότερη διαπίστωση ότι η σεξουαλική παρενόχληση αποτελεί φαινόμενο που απαντάται συχνά στον εργασιακό χώρο και ως εκ τούτου χρήζει άμεσης ερευνητικής προσέγγισης προκειμένου να καταστεί δυνατή η αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή του. Να σημειωθεί ότι στην Ελλάδα δεν έχει διεξαχθεί αντίστοιχη έρευνα.

Για τη διαμόρφωση των ερευνητικών υποθέσεων ελήφθησαν υπόψη οι θεωρητικές και ερμηνευτικές προσεγγίσεις σχετικά με την σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο της εργασίας, όπως προκύπτουν από τη διεθνή βιβλιογραφία.

2.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερευνητικά ερωτήματα από την *συγχορήγηση των δύο Κλιμάκων*, είναι τα εξής:

1. Θα **υπάρχει τάση** των υποκειμένων, με υψηλές βαθμολογίες στην κλίμακα MGRS (υψηλό άγχος) να έχουν μεγαλύτερη προδιάθεση για εκδήλωση συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης;
2. Οι **ηλικιακά νεότεροι ερωτηθέντες**, αναμένεται να χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι των συμμετεχόντων μεγαλύτερης ηλικίας;
3. Οι **έγγαμοι ερωτηθέντες**, - κατ' αντιστοιχία των μελετών των Κλιμάκων MGRS και LSH – αναμένεται να χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι των άγαμων συμμετεχόντων;
4. Οι **ομόβαθμοι**, με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους ερωτηθέντες, -κατ' αντιστοιχία των μελετών των Κλιμάκων MGRS και LSH – αναμένεται να χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι εκείνων που ανήκουν σε ιεραρχικά διαφορετική εργασιακή βαθμίδα ως προς την ομάδα-στόχο (πιθανόν σεξουαλικά παρενοχλούμενες γυναίκες);
5. Η **εισοδηματική κατάταξη των ερωτηθέντων**, αναμένεται να τους διακρίνει στατιστικά σημαντικά ως προς την πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης;
6. Αναμένεται η διερεύνηση της πιθανής συσχέτισης μεταξύ των 5 επιμέρους εννοιολογικών παραγόντων της MGRS, να **είναι στατιστικά σημαντική** σε σχέση με την πιθανότητα εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης;

Βάσει των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων, αναμένονται τα εξής:

1. Τα υποκείμενα, με **υψηλές βαθμολογίες** στην κλίμακα MGRS (υψηλό άγχος) θα έχουν **μεγαλύτερη** προδιάθεση για εκδήλωση συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης.
2. Οι **ηλικιακά νεότεροι ερωτηθέντες**, θα χαρακτηρίζονται από **υψηλότερη** πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι των συμμετεχόντων μεγαλύτερης ηλικίας.
3. Οι **έγγαμοι ερωτηθέντες**, - αντιστοιχία των μελετών των Κλιμάκων MGRS και LSH – θα χαρακτηρίζονται από **υψηλότερη** πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι των άγαμων συμμετεχόντων.
4. Οι **ομόβαθμοι** με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους ερωτηθέντες, - κατ' αντιστοιχία των μελετών των Κλιμάκων MGRS και LSH – θα χαρακτηρίζονται από **υψηλότερη** πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης έναντι εκείνων που ανήκουν σε ιεραρχικά διαφορετική εργασιακή βαθμίδα ως προς την ομάδα-στόχο (πιθανόν σεξουαλικά παρενοχλούμενες γυναίκες).
5. Η **εισοδηματική κατάσταση** των ερωτηθέντων, **δεν θα τους διακρίνει στατιστικά σημαντικά** ως προς την πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης.
6. Η διερεύνηση της πιθανής συσχέτισης μεταξύ των **5 επιμέρους** εννοιολογικών παραγόντων της MGRS, θα **είναι στατιστικά σημαντική** σε σχέση με την πιθανότητα εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

3.1 ΔΕΙΓΜΑ

Πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν ενήλικοι, εργαζόμενοι άνδρες, ηλικίας 20 ετών και άνω. Το μέγεθος του δείγματος ήταν 205 άνδρες. Στο δείγμα περιελήφθησαν περιοχές του Λεκανοπεδίου Αττικής.

3.2 ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκαν δυο εργαλεία: η Κλίμακα *Likelihood for Sexually Harassing* [LSH], Pryor (1987) και η Κλίμακα *Masculine Gender Role Stress* [MGRS], Eisler (1987). Σε ό,τι αφορά την απόδοση των παραπάνω ερωτηματολογίων στα ελληνικά, αυτά μεταφράστηκαν ευθέως και αντίστροφα τέσσερις φορές από επαγγελματίες ομιλητές της αγγλικής και της ελληνικής γλώσσας, έως ότου οριστικοποιηθεί η τελική του μορφή προς χορήγηση στους συμμετέχοντες.

Επίσης, και για ευνόητους λόγους, οι όποιες πολιτισμικές πληροφορίες περιέχονταν στο αρχικό ερωτηματολόγιο, αυτές προσαρμόστηκαν στην ελληνική πραγματικότητα και στις γνωστικές δυνατότητες των συμμετεχόντων.

Τέλος στο ερωτηματολόγιο υπήρχε και ένα τρίτο μέρος στο οποίο ζητούνταν από τους συμμετέχοντες να συμπληρώσουν τα δημογραφικά τους στοιχεία.

Στην πρωτότυπή της μορφή, όπως και στην παρούσα έρευνα, η Κλίμακα LSH αποτελείται από δέκα (10) υποθετικά σενάρια, καθένα από τα οποία εμφανίζει έναν άνδρα ο οποίος, λόγω του κοινωνικού του ρόλου ή των ιδιαίτερων συνθηκών, είχε την ικανότητα ελέγχου μίας σημαντικής θετικής ενίσχυσης (επιβράβευσης) ή αρνητικής ενίσχυσης (τιμωρίας) μίας γυναίκας.

Σε κάθε πλαίσιο χρησιμοποιούνταν και διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι (π.χ. καθηγητής Πανεπιστημίου / φοιτήτρια, εταιρικό στέλεχος / υποψήφια υπάλληλος). Μετά από κάθε σενάριο ακολουθούσε μία σειρά εναλλακτικών ενεργειών, συμπεριλαμβανομένης και μίας που αφορούσε σεξουαλικά ανταλλάγματα. Η συγκεκριμένη ενέργεια-κλειδί σχετιζόταν με την κοινωνική δύναμη του άνδρα που

του εξασφαλίζει σεξουαλικά ανταλλάγματα από τις γυναίκες-στόχους.

Από τους ερωτώμενους ζητείτο να σημειώσουν την πιθανότητα εμφάνισης που θα είχε καθεμία από τις προτεινόμενες αυτές συμπεριφορές χρησιμοποιώντας μία πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert (όπου 1 = *καθόλου πιθανό* και 5 = *πάρα πολύ πιθανό*).

Σε ό,τι αφορά την Κλίμακα MGRS, χρησιμοποιήθηκαν σαράντα (40) δηλώσεις [statements] προερχόμενες από τα αντίστοιχα αποτελέσματα παραγοντικής ανάλυσης στην οποία είχε υποβληθεί η πρωτότυπη Κλίμακα.

Πιο συγκεκριμένα, οι δηλώσεις αυτές ήταν το συγκεντρωτικό αποτέλεσμα πέντε υπο-παραγόντων που βρέθηκαν ότι σχετίζονται με την εκδήλωση άγχους στους άνδρες όπως *σωματική μειονεξία* [physical inadequacy], αναφερόμενη στην αδυναμία ανταπόκρισης σε ανδρικά πρότυπα σωματικής και σεξουαλικής ευεξίας, και «αρρενωπής» συμπεριφοράς · *απουσία συναισθηματικής έκφρασης* [emotional inexpressiveness] αναφερόμενη σε περιστάσεις που σχετίζονται με την έκφραση «τρυφερών» συναισθημάτων, όπως το να εκφράζει κάποιος άνδρας αισθήματα αγάπης, φόβου ή να παραδέχεται ότι «πληγώθηκε» · *σχέση υφισταμένου απέναντι σε γυναίκες* [subordination to women] αναφερόμενη στην υπεροχή των γυναικών έναντι των ανδρών (στα πλαίσια ενός παιχνιδιού ή στην εργασία), στο να έχει ένας άνδρας γυναίκα για αφεντικό ή να είναι μαζί με μία γυναίκα που «βγάζει» περισσότερα χρήματα από εκείνον · *νοητική κατωτερότητα* [intellectual inferiority] αναφερόμενη σε περιστάσεις όπου ένας άνδρας «φοβάται» τις πνευματικές προκλήσεις από μία γυναίκα, όπως, π.χ. το να συνομιλεί με μία φεμινίστρια · και, τέλος, *αποτυχία στις επιδόσεις* [performance failure], αναφερόμενες τόσο στην εργασιακή όσο και στη σεξουαλική σφαίρα. Στα πλαίσια των μελετών της πρωτότυπης έρευνας, το εύρημα σύμφωνα με το οποίο εργασία και σεξ ομαδοποιούνται κάτω από τον ίδιο παράγοντα, δείχνει ότι οι εν λόγω δραστηριότητες έχουν πιθανόν υψηλή συσχέτιση στο πώς οι άνδρες αντιλαμβάνονται την ικανότητα επίτευξης.

Στον παράγοντα αποτυχία στις επιδόσεις, πέντε από τις δηλώσεις αναφέρονται στην εργασιακή απόδοση και τρεις στην σεξουαλική.

Ειδικότερα οι δηλώσεις [statements] αυτής της παραγοντικής ομάδας αναφέρονται σε περιστάσεις όπως έλλειψη επαγγελματικών δεξιοτήτων, απόλυση, το να μη «βγάζει» ένας άνδρας πολλά χρήματα ή το να είναι άνεργος. Δηλώσεις στην κατηγορία του σεξ περιελάμβαναν, π.χ., περιστάσεις αδυναμίας σεξουαλικής ανταπόκρισης ή διέγερσης κατά βούληση.

Σε αυτό το μέρος του ερωτηματολογίου, από τους ερωτώμενους ζητείτο να σημειώσουν κατά πόσο στρεσογόνος ήταν καθεμία από τις παρουσιαζόμενες αυτές περιστάσεις, χρησιμοποιώντας μία επταβάθμια κλίμακα τύπου Likert (όπου 1 = *καθόλου στρεσογόνο* και 7 = *πάρα πολύ στρεσογόνο*).

Η διαδικασία χορήγησης του ερωτηματολογίου της ανά χείρας έρευνας περιελάμβανε αναλυτικές οδηγίες συμπλήρωσης προς τους συμμετέχοντες, χωρίς κάποιον χρονικό περιορισμό. Τονίστηκε, ωστόσο, ότι, προκειμένου οι απαντήσεις των ερωτώμενων να είναι όσο το δυνατόν *«πιο κοντά στην πραγματικότητα»*, θα έπρεπε να είναι και, αντίστοιχα, όσο το δυνατόν πιο αυθόρμητες.

Τέλος, και σε ό,τι αφορά το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου, υπήρξε μία σειρά από δημογραφικές πληροφορίες των συμμετεχόντων, όπως τύπος γέννησης, τύπος διαμονής, οικογενειακή κατάσταση (άγαμος / έγγαμος / σε διάσταση – χωρισμένος / χήρος), ύπαρξη παιδιών των συμμετεχόντων (ναι / όχι), ο ακριβής αριθμός τους (στην περίπτωση όπου υπήρχαν παιδιά), η ηλικία των συμμετεχόντων, η απασχόλησή τους (εάν επρόκειτο για τον ιδιωτικό ή δημόσιο τομέα), το εκπαιδευτικό επίπεδο (Δημοτικό / Γυμνάσιο / Λύκειο / Τριτοβάθμια Εκπαίδευση [ΑΕΙ-ΤΕΙ] / Μεταπτυχιακό / Σπουδές κατά τη χρονική περίοδο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα (€ 0-300 / € 301-600 / € 601-900 / € 901-1200 / € 1201-1500 / € 1501-1800 / € 1801-2100 / € 2101-2400 / € 2401-2700 / € 2701 και άνω) και, τέλος, υπαλληλική θέση των συμμετεχόντων (υπάλληλος / Τμηματάρχης – Προϊστάμενος / Διευθυντής / Άλλο [με δυνατότητα «ανοικτής» απάντησης από τους συμμετέχοντες σε αντίστοιχο κενό]).

3.3 ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Για την επεξεργασία των στοιχείων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 17.0. Από την επεξεργασία προέκυψαν οι βασικές στατιστικές μετρήσεις, οι κατανομές, οι μέσες τιμές και ο έλεγχος του βαθμού σημαντικότητας.

Οι μεταβλητές της παρούσας έρευνας ελέγχθηκαν τόσο για την κανονικότητα με τη χρήση του ελέγχου *Kolmogorov-Smirnov*, όσο και για την ομογένεια της διακύμανσης χρησιμοποιώντας το τεστ του *Levene*. Οι κατανομές των περισσότερων

μεταβλητών ήταν είτε θετικά είτε αρνητικά πλαγιόκυρτες. Κατά συνέπεια, διατυπώθηκε η υπόθεση ότι η κατανομή του δείγματος δεν ήταν κανονική.

Προκειμένου να ελεγχθούν οι υποθέσεις της παρούσας έρευνας εφαρμόστηκαν οι συσχετισμοί Spearman και ANOVA μονής κατεύθυνσης.

Δεν χρησιμοποιήθηκαν όλες οι βαθμολογίες των συμμετεχόντων, αφού αφαιρέθηκε μία λόγω της επαναληπτικότητας των απαντήσεων του συμμετέχοντος.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ

Ως τόπο γέννησης την Αθήνα ανέφερε ποσοστό 70,7%, την επαρχία ποσοστό 23,9% και το εξωτερικό ποσοστό 4,4%.

Ως τόπο διαμονής την Αθήνα δήλωσε ποσοστό 97,6% και την επαρχία ποσοστό 1,5%.

Ο μέσος όρος ηλικίας των ερωτηθέντων ήταν τα 36,1 έτη, με τυπική απόκλιση τα 9,8 έτη.

Σε ότι αφορά την οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων, οι άγαμοι ανήλθαν σε ποσοστό 56,1%, οι έγγαμοι σε ποσοστό 37,1%, ενώ χωρισμένοι / σε χηρεία / σε διάσταση σε ποσοστό 4,4%. (ΠΙΝΑΚΑΣ 1)

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΑΓΑΜΟΣ	118	56,1	58,5
ΕΓΓΑΜΟΣ	78	37,1	95,6
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟΣ	9	4,4	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	205	100,0	

Την ύπαρξη παιδιών ανέφερε ποσοστό 30,7% των ερωτηθέντων, ενώ 67,8% ανέφερε ότι δεν είχε παιδιά.

Ειδικότερα για εκείνους που ανέφεραν την ύπαρξη παιδιών, ένα παιδί αναφέρθηκε από ποσοστό 9,8%, δύο παιδιά ποσοστό 17,1%, τρία παιδιά από ποσοστό 1,5% και, τέλος, τέσσερα παιδιά από ποσοστό 1%. (ΠΙΝΑΚΑΣ 2)

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΠΑΙΔΙΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΕΝΑ	20	9,8	80,5
ΔΥΟ	35	17,1	97,6
ΤΡΙΑ	3	1,5	99,0
ΤΕΣΣΕΡΑ	2	1,0	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	205	100,0	

Οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν – στην πλειοψηφία τους – απασχολούμενοι στον ευρύτερο δημόσιο τομέα (ποσοστό 57,1%), ενώ το υπόλοιπο 38% ανέφερε ότι απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων αναλύθηκε ως εξής: απόφοιτοι Δημοτικού δήλωσε ποσοστό 0,5%, Γυμνασίου 2%, Λυκείου 46,3%, ΑΕΙ-ΤΕΙ 40,5%, κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου ποσοστό 7,3%, ενώ ποσοστό 0,5% του δείγματος ανέφερε ότι σπούδαζε κατά την περίοδο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου της έρευνας. (ΠΙΝΑΚΑΣ 3)

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	1	,5	1,0
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	4	2,0	3,0
ΛΥΚΕΙΟ	95	46,3	50,5
ΑΕΙ-ΤΕΙ	83	40,5	92,0
MASTER	15	7,3	99,5
ΣΗΜΕΡΑ ΣΠΟΥΔΑΖΩ	1	,5	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	200	97,6	
Missing System	5	2,4	
ΣΥΝΟΛΟ	205	100,0	

Το εισόδημα των ερωτηθέντων διαμορφώθηκε ως εξής: ποσοστό 1% ανέφερε οικογενειακό εισόδημα από € 301- 600, ποσοστό 4,4% από € 601-900, ποσοστό 25,9% από € 901-1200, ποσοστό 18,5% από € 1201-1500, ποσοστό 11,7% από €1501-1800, ποσοστό 10,7% από € 1801-2100, ποσοστό 6,3% από € 2101-2400, ποσοστό 3,4% από € 2401-2700 και, τέλος, ποσοστό 14,6% από € 2701 και πάνω. (ΠΙΝΑΚΑΣ 4).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΣΥΧΝΟΤΗΤΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ %	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ
301 – 600	2	1,0	3,9
601 – 900	10	4,4	8,3
901 – 1200	54	25,9	34,3
1201 – 1500	39	18,5	52,9
1501 – 1800	24	11,7	64,7
1801 – 2100	22	10,7	75,5
2101 – 2400	15	6,3	81,9
2401 – 2700	8	3,4	85,3
2701 και πάνω	31	14,6	100,0
ΣΥΝΟΛΟ	205	100	

Σε ό,τι αφορά τη θέση των ερωτηθέντων αναφορικά με την εργασιακή ιεραρχία, υπάλληλοι δήλωσαν ποσοστό 75,6%, προϊστάμενοι ποσοστό 14,6, μάνατζερ ποσοστό 1,5%

5. ΕΠΑΓΩΓΙΚΗ - ΠΟΛΥΔΙΑΣΤΑΤΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

5.1 ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Βάσει των παρακάτω πινάκων ανάλυσης της αξιοπιστίας των δύο επιμέρους Κλιμάκων LSH (*Likelihood for Sexually Harassing*) και MGRS (*Masculine Gender Role Stress*) ανά σενάριο και δήλωση [statement] με χρήση του δείκτη α του Cronbach αντίστοιχα, προκύπτει ότι και οι δύο Κλίμακες χαρακτηρίζονται, τόσο γενικά όσο και ειδικά από υψηλή αξιοπιστία. Πιο συγκεκριμένα η αξιοπιστία της LSH έχει δείκτη $\alpha = ,92$, (Πίνακας Α), ενώ σε αντίστοιχο επίπεδο βρίσκονται και οι επιμέρους δείκτες αξιοπιστίας όλων των σεναρίων. Σε ότι αφορά την αξιοπιστία της MGRS, αυτή έχει δείκτη $\alpha = ,91$, (Πίνακας Β), όπου και εδώ σε αντίστοιχο επίπεδο κυμαίνονται και οι δείκτες όλων των επιμέρους δηλώσεων (statements).

ΠΙΝΑΚΑΣ (Α)

Αξιοπιστία LSH

Cronbach's Alpha	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΝ
,919	30

ΠΙΝΑΚΑΣ (Β)

Αξιοπιστία MGRS

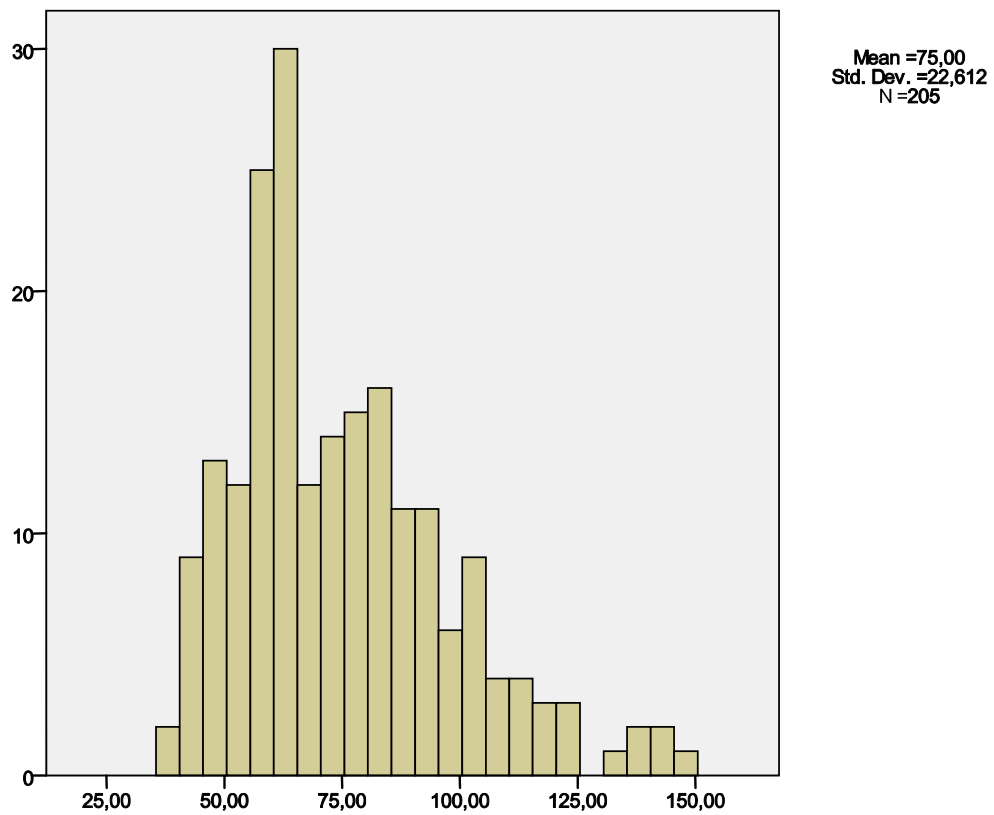
Cronbach's Alpha	ΑΡΙΘΜΟΣ ΔΗΛΩΣΕΩΝ
,911	40

5.2 ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στο **Γράφημα 1** παριστάνεται γραφικά η συχνότητα της προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση. Παρατηρείται τάση προς την κανονική κατανομή, πλην όμως δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν παραμετρικές στατιστικές. Παρατηρείται επίσης απουσία συμμετρίας και υπάρχει μόνο μια συγκέντρωση βαθμολογιών αριστερά της δεσπόζουσας τιμής. Όσο απομακρύνεται κανείς από αυτήν, τόσο λιγοστεύουν οι παρατηρήσεις.

ΓΡΑΦΗΜΑ 1

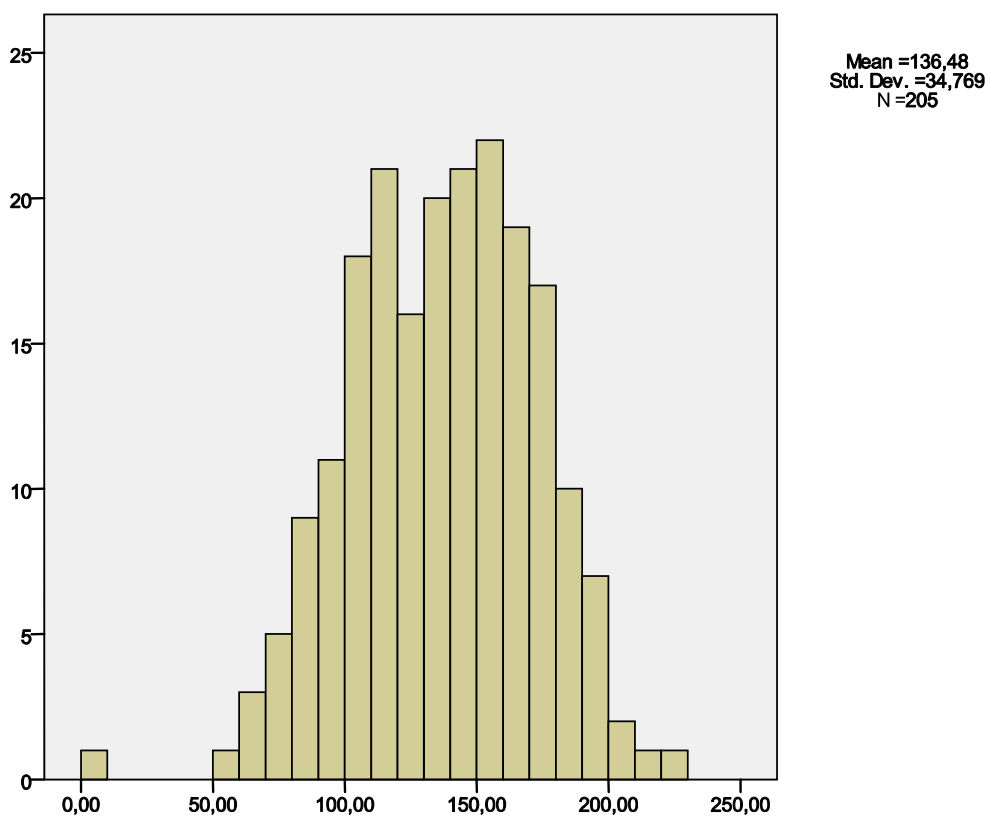
Γραφική απεικόνιση της συχνότητας προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση

Στο **Γράφημα 2** παριστάνεται γραφικά η συχνότητα εμφάνισης άγχους για τα ανδρικά πρότυπα. Παρατηρείται τάση προς την κανονική κατανομή, πλην όμως και εδώ δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν παραμετρικές στατιστικές. Εντοπίζεται μια κεντρική τάση, αλλά δεν μπορούμε να πούμε ότι υπάρχει αρκετή συμμετρία.

ΓΡΑΦΗΜΑ 2

Γραφική απεικόνιση της συχνότητας εμφάνισης άγχους για τα ανδρικά πρότυπα

Όπως φαίνεται στον **Πίνακα 5**, από την διασταύρωση των δυο βασικών μεταβλητών, προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και άγχος για ανταπόκριση στα αντρικά πρότυπα, προκύπτει, ότι οι δυο μεταβλητές μεταξύ τους παρουσιάζουν υψηλή στατιστική συσχέτιση ($r_s = .48$, $p < .01$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

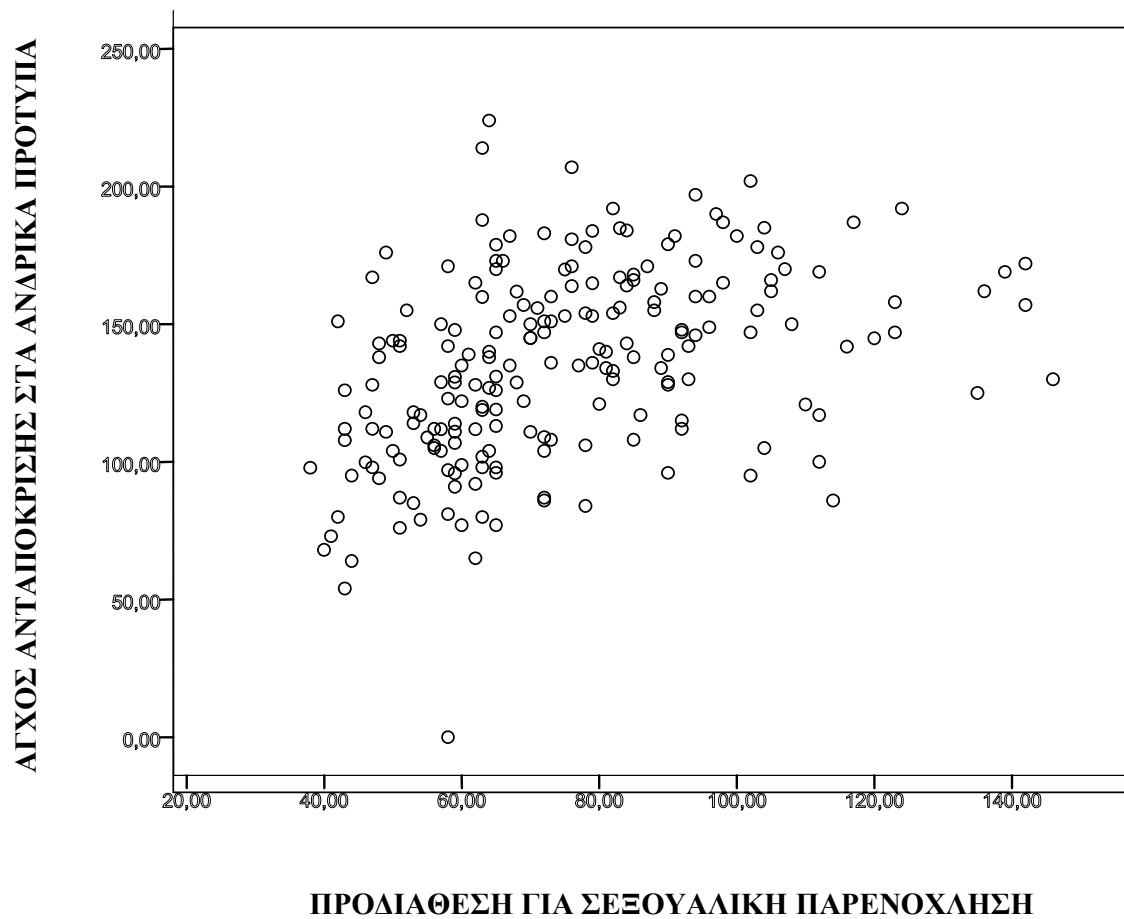
Στατιστική σημαντικότητα της διασταύρωσης της προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση και του άγχους για ανταπόκριση στα ανδρικά πρότυπα.

ΑΓΧΟΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ		
ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ	Συντελεστής συσχέτισης r_s	,475**
ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	Στατιστική σημαντικότητα	,000
	Αριθμός υποκ.	205

Στο Γράφημα 3, σκεδασμού γραμμικής παλινδρόμησης (Linear Regression), παριστάνεται γραφικά η συσχέτιση του άγχους στα αντρικά πρότυπα με την προδιάθεση στην σεξουαλική παρενόχληση. Όπως διακρίνουμε, η πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης είναι θετικά εξαρτημένη με τα επίπεδα άγχους των ερωτηθέντων ως προς την ανταπόκρισή τους απέναντι στα ανδρικά πρότυπα [οι περισσότεροι «αγχώδεις» χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης].

ΓΡΑΦΗΜΑ 3

Γραφική απεικόνιση της συσχέτισης του παράγοντα *άγχος στα ανδρικά πρότυπα* με τον παράγοντα *προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση* [σκεδασμός γραμμικής παλινδρόμησης (Linear Regression)].

Στον **Πίνακα 6**, απεικονίζονται τα αποτελέσματα της διασταύρωσης της πιθανότητας εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης της κλίμακας LSH με καθένα από τους πέντε επιμέρους εννοιολογικούς παράγοντες της κλίμακας MGRS (σωματική ανεπάρκεια, ανεπάρκεια συναισθηματικής έκφρασης, αίσθημα κατωτερότητας απέναντι στις γυναίκες, διανοητική ανεπάρκεια, αποτυχία επίδοσης).

Και οι πέντε παράγοντες εμφανίζουν στατιστικά σημαντική συνάφεια με τον παράγοντα προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση. Πιο συγκεκριμένα, με φθίνουσα σειρά κατάταξης, τα αποτελέσματα ήταν: *σωματική ανεπάρκεια* ($r_s = .42$, $p < .01$), *αίσθημα κατωτερότητας απέναντι στις γυναίκες* ($r_s = .38$, $p < .01$), *ανεπάρκεια συναισθηματικής έκφρασης* ($r_s = .37$, $p < .01$), *αποτυχία επίδοσης* ($r_s = .35$, $p < .01$), *διανοητική ανεπάρκεια* ($r_s = .32$, $p < .01$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Διασταύρωση της πιθανότητας εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης της κλίμακας LSH με καθέναν από τους πέντε επιμέρους εννοιολογικούς παράγοντες της κλίμακας MGRS (σωματική ανεπάρκεια, ανεπάρκεια συναισθηματικής έκφρασης, αίσθημα κατωτερότητας απέναντι στις γυναίκες, διανοητική ανεπάρκεια, αποτυχία επίδοσης).

	ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ	ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘ. ΕΚΦΡΑΣΗΣ	ΚΑΤΩΤΕΡΟΤΗΤΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ
ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ	,419** ,000				
ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΥΝΑΙΣΘ. ΕΚΦΡΑΣΗΣ	,368** ,000	,475** ,000			
ΥΠΟΤΕΡΟΤΗΤΑ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΕ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	,378** ,000	,522** ,000	,565** ,000		
ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΗ ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ	,313** ,000	,574** ,000	,643** ,000	,641** ,000	
ΑΠΟΤΥΧΙΑ ΕΠΙΔΟΣΗΣ	,345** ,000	,619** ,000	,417** ,000	,428** ,000	,468** ,000

Στον **Πίνακα 7** απεικονίζεται η διασταύρωση της ηλικίας των ερωτηθέντων με: α) την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και β) με το άγχος για τα ανδρικά πρότυπα.

α. Η ηλικία συσχετίζεται **αρνητικά** με την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση ($r_s = -.23$, $p < .01$ (οι μικρότεροι ηλικιακά ερωτώμενοι χαρακτηρίζονται από υψηλότερες πιθανότητες εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης).

β. Η ηλικία με τον άγχος ανταπόκρισης στα ανδρικά πρότυπα προκύπτει **μη-στατιστικά σημαντική** ($r_s = -.11$, $p = ns$).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Διασταύρωση της ηλικίας των ερωτηθέντων α) με την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και β) με το άγχος για τα ανδρικά πρότυπα.

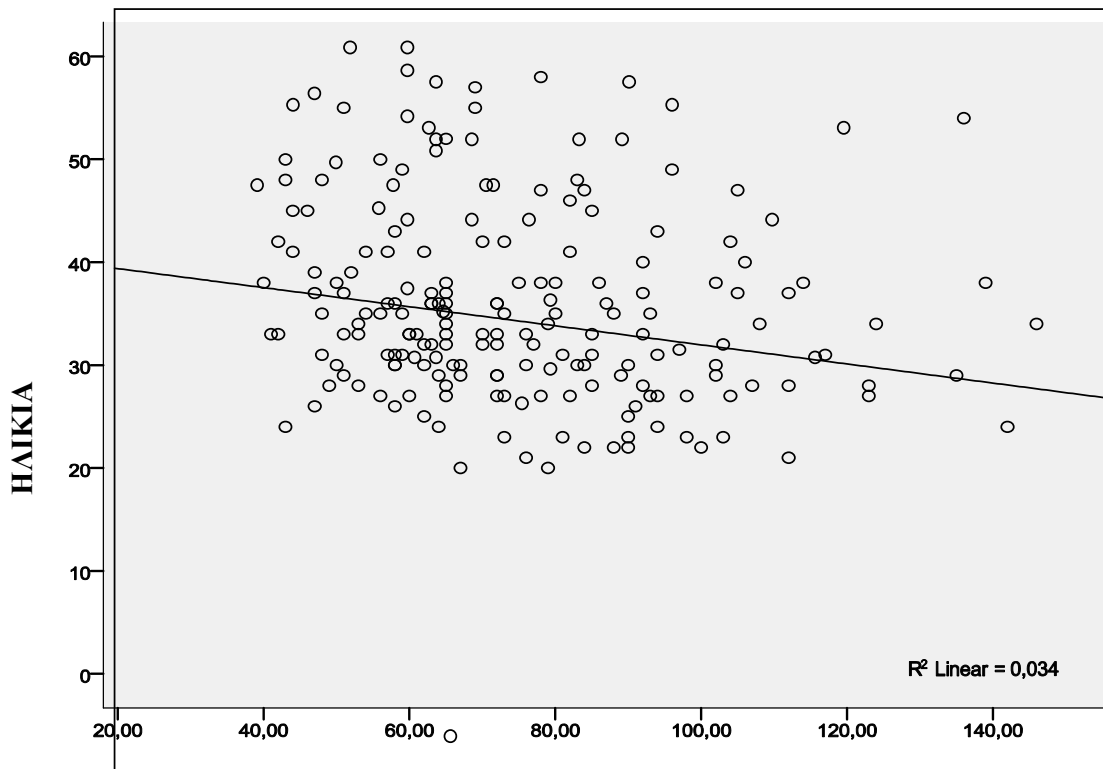
		ΑΓΧΟΣ	
		ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ	ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ
		ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ	ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ
		ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	ΠΡΟΤΥΠΑ
ΗΛΙΚΙΑ			
ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ	Συντελεστής συσχέτισης	-,230**	
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ	Στατιστική σημαντικότητα	,001	
ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	Αριθμός υποκ.	205	
Σ			
ΑΓΧΟΣ	Συντελεστής συσχέτισης	-,107	,475**
ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ			
ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ	Στατιστική σημαντικότητα	,130	,000
ΠΡΟΤΥΠΑ	Αριθμός υποκ.	205	205

Στο **Γράφημα 4** [σκεδασμός γραμμικής παλινδρόμησης (Linear Regression)], παριστάνεται γραφικά η διασταύρωση της ηλικίας με την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση.

Η υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης «συγκεντρώνεται» στις ηλικίες μεταξύ 30 και 40 ετών περίπου [στο παρακάτω «νέφος» η υψηλότερη «συγκέντρωση» των σημείων παρατηρείται μεταξύ των παραπάνω ηλικιών]. Αντίστοιχα όσο μεγαλώνει η ηλικία, η πιθανότητα για εκδήλωση σεξουαλικής παρενόχλησης μειώνεται.

ΓΡΑΦΗΜΑ 4

Γραφική απεικόνιση της διασταύρωσης της ηλικίας με την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση

ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Στον **Πίνακα 8** απεικονίζονται οι μέσοι όροι: Α) της προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση και Β) του άγχους στα ανδρικά πρότυπα, ως προς μεταβλητή, οικογενειακή κατάσταση.

Α) Γενικότερα έναντι του μέσου όρου του συνόλου στον παράγοντα προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση (Μ.Ο. = 75,00, Τ.Α. = 22,62), δεν παρατηρούνται στατιστικά σημαντικές αποκλίσεις, ωστόσο οι άγαμοι- έναντι του μέσου όρου του συνόλου - χαρακτηρίζονται από την υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης (Μ.Ο. = 77,39, Τ.Α. = 22,20) και ακολουθούν οι έγγαμοι (Μ.Ο. = 72,23, Τ.Α. = 22,21) και τέλος οι διαζευγμένοι (Μ.Ο. = 68,11, Τ.Α. = 20,29). Ωστόσο, το τελευταίο αποτέλεσμα δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως στατιστικά σημαντικό, λόγω του μικρού αριθμού συμμετεχόντων σε αυτή την ομάδα (N=9).

Β) Έναντι του μέσου όρου του συνόλου στον παράγοντα άγχος στα ανδρικά πρότυπα (Μ.Ο. = 136,48, Τ.Α. = 34,77), δεν παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις, ωστόσο οι άγαμοι- έναντι των υπολοίπων - χαρακτηρίζονται από υψηλότερη πιθανότητα εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης (Μ.Ο. = 136,35 Τ.Α. = 35,02) και ακολουθούν οι έγγαμοι (Μ.Ο. = 135,94, Τ.Α. = 35,62) και τέλος οι διαζευγμένοι (Μ.Ο. = 140,11, Τ.Α. = 27,10). Αντίστοιχα με τον παράγοντα προδιάθεση στη σεξουαλική παρενόχληση έτσι και εδώ η απόκλιση που παρουσιάζουν οι διαζευγμένοι στον παράγοντα άγχος για τα αντρικά πρότυπα δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη ως στατιστικά σημαντική, λόγω του μικρού αριθμού συμμετεχόντων σε αυτή την ομάδα (N=9).

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Μέσοι όροι: α) της προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση και β) του άγχους στα ανδρικά πρότυπα, σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	ΑΓΧΟΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ
ΑΓΑΜΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	77,38	136,34
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	118	118
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	23,19	35,01
ΕΓΓΑΜΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	72,22	135,93
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	78	78
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,20	35,61
ΔΙΑΖΕΥΓΜΕΝΟ Σ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	68,11	140,11
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	9	9
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	20,28	27,09
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	75,00	136,48
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	205	205
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,62	34,76

Στους **Πίνακες 9 και 10** εμφανίζονται τα αποτελέσματα της ανάλυσης διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (ANOVA) της διασταύρωσης των μέσων όρων της προδιάθεσης στη σεξουαλική παρενόχληση και του άγχους ανταπόκρισης στα ανδρικά πρότυπα με: Α) τη μεταβλητή θέση στην εργασιακή ιεραρχία και Β) με τη μεταβλητή εισοδηματική κατάταξη.

Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι, τόσο η μεταβλητή θέση στην εργασιακή ιεραρχία όσο και η μεταβλητή εισοδηματική κατάταξη δεν εμφανίζουν στατιστικά σημαντική συνάφεια σε σχέση με τους παράγοντες προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση $F(3,201)= 1.09$, $p=ns$ και άγχος στα ανδρικά πρότυπα $F(3,201) = .07$, $p=ns$.

Αναλυτικότερα, στον **Πίνακα 9** απεικονίζονται τα αποτελέσματα της διασταύρωσης των μέσων όρων της θέσης στην εργασιακή ιεραρχία με: Α) την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και Β) με το άγχος στα αντρικά πρότυπα.

Α) Σε ό,τι αφορά την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση, οι μέσοι όροι των επιμέρους κατηγοριών της θέσης στην εργασιακή ιεραρχία δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τον μέσο όρο του συνόλου (Μ.Ο=75,30, Τ.Α.= 22,61). Πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα ανά κατηγορία θέσης στην εργασιακή ιεραρχία ήταν: Υπάλληλοι (Μ.Ο=75,64, Τ.Α.= 22,43), προϊστάμενοι (Μ.Ο=69,90, Τ.Α.= 22,69), και τέλος μάνατζερ (Μ.Ο=95,00, Τ.Α.= 28,06). Ωστόσο η απόκλιση των δυο τελευταίων δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη ως στατιστικά σημαντικοί λόγω του μικρού αριθμού συμμετεχόντων (N=31 και N=4 αντίστοιχα).

Β) Σε ό,τι αφορά στο άγχος για τα αντρικά πρότυπα, οι μέσοι όροι των επιμέρους κατηγοριών της θέσης στην εργασιακή ιεραρχία επίσης δεν διαφοροποιούνται σημαντικά σε σχέση με τον μέσο όρο του συνόλου (Μ.Ο =136,55, Τ.Α.= 34,99).

Πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα ανά κατηγορία θέσης στην εργασιακή ιεραρχία ήταν: Υπάλληλοι (Μ.Ο =136,04, Τ.Α.=34,68), προϊστάμενοι (Μ.Ο =140,20, Τ.Α.= 35,12), και τέλος μάνατζερ (Μ.Ο = 152,34, Τ.Α.= 34,45). Ωστόσο και σε αυτή την περίπτωση η απόκλιση των δυο τελευταίων δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη ως στατιστικά σημαντικοί λόγω του μικρού αριθμού συμμετεχόντων σε αυτήν (N=31 και N=4 αντίστοιχα).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Αποτελέσματα της διασταύρωσης των μέσων όρων της μεταβλητής θέση στην εργασιακή ιεραρχία με τις μεταβλητές α) προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και β) άγχος στα ανδρικά πρότυπα.

ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ		ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ	
		ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	ΑΓΧΟΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ
ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	75,63	136,03
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	158	158
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,42	34,67
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	69,90	140,20
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	31	31
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,68	35,11
ΜΑΝΑΤΖΕΡ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	95,00	152,33
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	4	4
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	28,05	34,44
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	75,30	136,54
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	205	205
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,60	34,98

Στον **Πίνακα 10** απεικονίζονται τα αποτελέσματα της διασταύρωσης των μέσων όρων του οικογενειακού εισοδήματος με: Α) την προδιάθεση σεξουαλικής παρενόχλησης και Β) το άγχος ανταπόκρισης στα αντρικά πρότυπα. Αυτό που προκύπτει είναι ότι:

Α) Σε ό,τι αφορά την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση, οι μέσοι όροι των δυο κατηγοριών του οικογενειακού εισοδήματος, δείχνουν να διαφοροποιούνται ελάχιστα σε σχέση με τον μέσο όρο του συνόλου (Μ.Ο.=75,02 Τ.Α.= 22,63, Ν= 205), στην υποκατηγορία οικογενειακού εισοδήματος 0-1500 ευρώ (Μ.Ο.= 77,71, Τ.Α.= 23,82, Ν=105). Στην κατηγορία 1501-και πάνω: (Μ.Ο= 72,16, Τ.Α=21,05, Ν=100).

Γενικότερο συμπέρασμα από την ερμηνεία της συγκεκριμένης διασταύρωσης είναι ότι η πιθανότητα εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης αφορά όλους - ανεξαιρέτως της οικονομικής τους επιφάνειας - και ότι όλοι μπορεί να αποτελέσουν δυνητικούς θύτες.

Β) Σε ό,τι αφορά το άγχος ανταπόκρισης στα αντρικά πρότυπα, οι μέσοι όροι των επιμέρους κατηγοριών του οικογενειακού εισοδήματος, δεν παρουσιάζουν διαφοροποίηση έναντι του συνολικού μέσου όρου (Μ.Ο = 136,64, Τ.Α = 35,12, Ν = 205). Στην υποκατηγορία εισοδήματος 0-1500: (Μ.Ο.=135,38, Τ.Α = 36,65, Ν= 105) και στην υποκατηγορία 1501- και πάνω: (Μ.Ο.=137,98, Τ.Α = 33,56, Ν=100).

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

Αποτελέσματα της διασταύρωσης των μέσων όρων του οικογενειακού εισοδήματος με: α) την προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση και β) το άγχος ανταπόκρισης στα ανδρικά πρότυπα

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΔΥΟ ΟΜΑΔΕΣ		ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗΣ	ΑΓΧΟΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΑ ΑΝΔΡΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ
0-1500	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	77,71	135,38
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	105	105
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	23,82	36,65
1501 –και πάνω	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	72,16	137,98
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	100	100
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	21,05	33,56
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	75,02	136,64
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΚ.	205	205
	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	22,63	35,12

6. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη του φαινομένου της *σεξουαλικής παρενόχλησης* σε εργασιακά περιβάλλοντα από την πλευρά των σεξουαλικά παρενοχλούντων ανδρών, μέσω της καταγραφής υπερβολικής ανδροπρεπούς συμπεριφοράς απέναντι σε γυναίκες, ως προδιαθεσικού παράγοντα εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης.

Μία πρώτη γενική διαπίστωση είναι ότι, στο πλαίσιο του δείγματος της συγκεκριμένης έρευνας, τα φαινόμενα πιθανής εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης γυναικών είναι στενά συνδεδεμένα με το άγχος από το οποίο διακατέχονταν οι άνδρες ερωτηθέντες προκειμένου να ανταποκριθούν σε ανδρικά πρότυπα ή στερεότυπα. Με άλλα λόγια, υψηλότερα επίπεδα άγχους των ερωτηθέντων σε ό,τι αφορά τα ανδρικά πρότυπα «αντιστοιχούσαν» σε υψηλότερες πιθανότητες εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τους επιμέρους παράγοντες για τους οποίους οι άνδρες ερωτηθέντες του δείγματος δείχνουν να εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά άγχους, με φθίνουσα σειρά, ήταν *το αίσθημα σωματικής ανεπάρκειας, η ενδεχόμενη «κατωτερότητα» απέναντι στις γυναίκες, η ανεπάρκεια συναισθηματικής έκφρασης των ανδρών, η αποτυχία «επίδοσης» στην εργασιακή και σεξουαλική σφαίρα και, τέλος, η ενδεχόμενη διανοητική «μειονεξία» των ερωτηθέντων έναντι των γυναικών.*

Ο παράγοντας «ηλικία» των ερωτηθέντων, ωστόσο, δεν φάνηκε να διαφοροποιεί στατιστικά σημαντικά τους συμμετέχοντες ως προς τα επίπεδα άγχους ανταπόκρισης απέναντι στα προαναφερθέντα πρότυπα. Από τις απαντήσεις του εν λόγω δείγματος, ωστόσο, προέκυψε ότι οι πιθανότητες εκδήλωσης συμπεριφορών παρενόχλησης «χαρακτηρίζουν» περισσότερο μία συγκεκριμένη ηλικιακά ομάδα του πληθυσμού, δηλαδή τους ομόβαθμους, (με τα πιθανά «θύματα» σεξουαλικής παρενόχλησης), ηλικίας 30-40 ετών περίπου.

Από τα αποτελέσματα δεν επιβεβαιώνεται ότι οι έγγαμοι αναμένονταν να εμφανίσουν μεγαλύτερη προδιάθεση για σεξουαλική παρενόχληση, αφού η έρευνα μας κατέληξε στο εύρημα ότι οι *άγαμοι* είναι εκείνοι που έχουν μεγαλύτερη τάση για παρενόχληση.

Αντίθετα, τα αποτελέσματα της διερεύνησης από τη διασταύρωση της οικογενειακής κατάστασης των ερωτηθέντων ανδρών με τα επίπεδα άγχους ανταπόκρισης απέναντι στα ανδρικά πρότυπα δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικά.

Οι μεταβλητές «θέση στην εργασιακή ιεραρχία» και «εισοδηματική κατάταξη» δεν εμφάνισαν στατιστικά σημαντική συνάφεια σε σχέση με τους παράγοντες της προδιάθεσης για σεξουαλική παρενόχληση και του άγχους ανταπόκρισης στα ανδρικά πρότυπα.

Πιο συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά τις πιθανότητες εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης και την πιθανή συνάφεια που μπορεί να έχει η τελευταία με την εισοδηματική κατάταξη των ερωτηθέντων, ήταν ότι, σε γενικές γραμμές, δεν επισημάνθηκε στατιστικά σημαντική απόκλιση μεταξύ των συχνοτήτων παρενόχλησης και των εισοδηματικών κατηγοριών που προέκυψαν, γεγονός που διαψεύδει το ερευνητικό ερώτημα (5) και μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι όλοι ανεξαιρέτως - οικονομικά εύρωστοι και μη - θα μπορούσαν να εκδηλώσουν σεξουαλική παρενόχληση. .

Σε μία γενικότερη θεώρηση των ευρημάτων της παρούσας έρευνας, γίνεται αντιληπτή η επιβεβαίωση του έντονου πολιτισμικού στοιχείου που χαρακτηρίζει την πιθανότητα εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης. Ας θυμηθούμε στο σημείο αυτό τον Pleck (1981) και το βιβλίο του, ο *Μύθος του Ανδροπρέπειας*. Εξαιτίας, λοιπόν, της αξίας της κοινωνικής αποδοχής αλλά και της αποφυγής κοινωνικής καταδίκης, οι άνδρες εξαρτώνται από την επίδειξη ανδροπρεπούς συμπεριφοράς και στάσεων, ενώ οι περισσότεροι από αυτούς χαρακτηρίζονται από διαφορετικά στυλ ανδροπρεπούς συμπεριφοράς και σε διαφορετικό βαθμό.

Η παραπάνω θεωρητική βάση, η οποία αποτέλεσε και την αιτιολογία της συγχορήγησης των Κλιμάκων LSH και MGRS της έρευνάς μας, επιβεβαιώθηκε εκ των υστέρων από τα αποτελέσματα. Η στατιστικά σημαντική συσχέτιση της μεταβλητής «άγχος ανταπόκρισης στα ανδροπρεπή πρότυπα» και της πιθανότητας εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης απέτέλεσε, όπως είδαμε προηγουμένως, το πρώτο κύριο εύρημά μας.

Σύμφωνα με τον Gutek (1981), έχει αναφερθεί πρωτότερα ότι, οι σεξουαλικά παρενοχλούντες τείνουν να είναι μεγαλύτερης ηλικίας από ότι τα θύματά τους, έγγαμοι και προερχόμενοι από την ίδια φυλετική ομάδα, ενώ οι επίσης δεν χαρακτηρίζονται από υψηλή πιθανότητα να είναι προϊστάμενοι (ή άλλα άτομα με άμεση εξουσία επί των θυμάτων), αλλά είναι πιο πιθανό να είναι συνάδελφοι (ή ομόβαθμοί) τους.

Σε συνέχεια των παραπάνω και ειδικότερα σε ό,τι αφορά στην Ελλάδα, τα αποτελέσματα ήλθαν να επιβεβαιώσουν μερικώς προηγούμενες συναφείς έρευνες,

όπου στις μισές περίπου περιπτώσεις ο δράστης της παρενοχλητικής συμπεριφοράς ήταν ομοβάθμιος με το θύμα, ενώ στο 30% των περιπτώσεων ο δράστης ήταν προϊστάμενος, ή ιεραρχικά ανώτερος (Αρτινοπούλου, Παπαθεοδώρου, Παπαγιαννοπούλου, Παπαμιχαήλ & Σπυριδάκης, 2004). Μία εύλογη ερμηνεία που θα μπορούσε να δοθεί είναι ότι, οι ανώτεροι ιεραρχικά άνδρες είναι ταυτόχρονα και περισσότερο «εμφανείς», με αποτέλεσμα να είναι και οι πρώτοι που πιθανόν να «σχολιάζονταν» σε περιπτώσεις παρενόχλησης.

Η εξέταση της πιθανής συνάφειας μεταξύ της εισοδηματικής κατάταξης των ερωτηθέντων και της πιθανότητας εκδήλωσης συμπεριφορών σεξουαλικής παρενόχλησης δεν προήλθε από κάποια προηγούμενη θεωρητική ή ερευνητική τοποθέτηση, αλλά από το ερευνητικό ερώτημα που διατυπώθηκε, σύμφωνα με το οποίο, τα χρήματα, ως μέσο διάκρισης ή / και επιβολής των ανδρών, θα μπορούσε ν' αποτελέσει προβλεπτικό παράγοντα της πιθανότητας σεξουαλικής παρενόχλησης. Τα αποτελέσματα από τη συγκεκριμένη ανάλυση έδειξαν απουσία συνάφειας.

Η έρευνά μας επιχείρησε - για πρώτη φορά στην Ελλάδα - να μελετήσει το φαινόμενο της πιθανότητας εκδήλωσης σεξουαλικής παρενόχλησης ανδρών απέναντι σε γυναίκες με την συγχορήγηση της Κλίμακας LSH *Likelihood for Sexual Harassing* (Pryor, 1987) αφενός, και της Κλίμακας MGRS (*Masculine Gender Role Stress*) (Eisler, 1987), αφετέρου.

Για την καταγραφή των απαντήσεων των συμμετεχόντων χρησιμοποιήθηκαν μεταφρασμένες και προσαρμοσμένες στα ελληνικά εκδόσεις των δύο (ήδη προαναφερθέντων) Κλιμάκων LSH και MGRS. Οι εν λόγω μεταφράσεις των Κλιμάκων χαρακτηρίζονταν από υψηλό δείκτη αξιοπιστίας (όπως αυτή προέκυψε από τη χρήση του δείκτη αξιοπιστίας α του Cronbach). Με τον τρόπο αυτό διασφαλίστηκε ότι, οι εν λόγω Κλίμακες κατέγραψαν πραγματικά τις συμπεριφορές για τις οποίες προορίζονταν.

Στη συνέχεια, μέσω του σχεδιασμού της έρευνας επιχειρήθηκε να διασφαλιστεί η όσο το δυνατόν «αντικειμενικότερη» καταγραφή των απαντήσεων των ερωτηθέντων, μέσω της ανωνυμίας τους στην έρευνα.

Επίσης, καταβλήθηκε προσπάθεια για την ύπαρξη ενός «ομογενούς» και «ικανού» - από στατιστικής απόψεως – δείγματος συμμετεχόντων, προκειμένου να είναι ασφαλής η διατύπωση γενικότερων συμπερασμάτων που προέκυψαν από την επεξεργασία.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την επεξεργασία των δεδομένων προήλθαν από μία σειρά περιγραφικών, επαγωγικών και πολυδιάστατων, στη συνέχεια, στατιστικών αναλύσεων, αποσκοπώντας στην όσο το δυνατόν πιο πολυεπίπεδη μελέτη του φαινομένου της σεξουαλικής παρενόχλησης, βάσει των διαθέσιμων μεταβλητών.

Ως υστέρηση της έρευνας θα μπορούσαμε ν' αναφέρουμε την αδυναμία διασφάλισης ενός περισσότερο αντιπροσωπευτικού δείγματος συμμετεχόντων, όχι τόσο από ποσοτικής, αλλά από ποιοτικής απόψεως. Πιο συγκεκριμένα, το δείγμα προήλθε από ένα σχεδόν ομοειδές επαγγελματικό σύνολο, γεγονός που στερεί από την παρούσα έρευνα τη δυνατότητα παράθεσης περισσότερων «συγκριτικών» εντός του ιδίου δείγματος αποτελεσμάτων από διαφορετικές επαγγελματικές κατηγορίες ή / και μορφωτικό επίπεδο συμμετεχόντων.

Καταληκτικά, θα ανέμενε κανείς με ενδιαφέρον να δει τις όποιες πιθανές διαφορές μεταξύ ενός αστικού δείγματος, όπως αυτού της παρούσας έρευνας, και δείγματος (δειγμάτων) από μη-αστικά (ημιαστικά ή / και επαρχιακά) περιβάλλοντα. Ειδικότερα, είδαμε νωρίτερα ότι, στα πλαίσια των μοντέλων των *περιστασιακών - ατομικών παραγόντων* (Pryor, La Vite, & Stoller, 1993) και των *τεσσάρων προϋποθέσεων* (Finkelhor & Hotaling, 1984), η σεξουαλική παρενόχληση είναι πολύ περισσότερο κυρίαρχη σε ορισμένα οργανωσιακά πλαίσια έναντι άλλων, και ότι ορισμένα άτομα έχουν περισσότερες πιθανότητες να παρενοχλήσουν σεξουαλικά από ό,τι άλλοι. Οι άνδρες που χαρακτηρίζονται από προδιάθεση σεξουαλικής παρενόχλησης, δεν ενεργούν έτσι σε όλες τις περιστάσεις. Αντ' αυτού, ενεργούν κατά αυτό τον τρόπο, μόνον όταν οι περιβαλλοντικές περιστάσεις επιτρέπουν την εκδήλωση μιας τέτοιας συμπεριφοράς.

Είναι ευνόητη, κατά συνέπεια, η ανάγκη διερεύνησης των διαφορετικών τρόπων με τους οποίους νοηματοδοτείται – αλλά και εκδηλώνεται, βεβαίως – η σεξουαλική παρενόχληση σε περιβάλλοντα και κοινωνίες όπου οι κοινωνικές σχέσεις εγγράφονται διαφορετικά (π.χ. στην επαρχία, όπου οι ανθρώπινες σχέσεις δεν χαρακτηρίζονται από την «ανωνυμία» των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά και όπου επίσης, είναι εντελώς διαφορετικά τα οργανωσιακά περιβάλλοντα).

Κλείνοντας, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως σε ό,τι αφορά ειδικότερα ως προς τη διάσταση της προσωπικότητας των δυνητικά σεξουαλικά παρενοχλούντων ανδρών, ενδεδειγμένη θα ήταν και η ταυτόχρονη χορήγηση – σε ό,τι αφορά την παρούσα έρευνα – και ενός σχετικού εργαλείου (ερωτηματολογίου)

προσωπικότητας. Η σεξουαλική παρενόχληση είναι ενδεχόμενο να προσλαμβάνει (και) μία ψυχοπαθολογική διάσταση, όπως καταδείχθηκε από το άρθρο των Lee και των συνεργατών του, (2003) σχετικά με τη ψυχομετρική διάσταση της μελέτης του φαινομένου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρτινοπούλου, Β. (2000). *Νέα Κοινωνικά Κινήματα. Εγκληματολογική Προσέγγιση*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Αρτινοπούλου, Β., Παπαθεοδώρου, Θ., Παπαγιαννοπούλου, Μ., Παπαμιχαήλ, Στ., & Σπυριδάκης, Ε. (2004) *Η σεξουαλική παρενόχληση στους χώρους εργασίας*. Κ.Ε.Θ.Ι.
- Αρτινοπούλου, Β. & Παπαθεοδώρου, Θ. (2006). *Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία*. Αθήνα:: Νομική Βιβλιοθήκη.
- Backhouse, C., & Cohen, L. (1981). *Sexual Harassment on the job: How to avoid the working woman's nightmare*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Berkowitz, N., H., & Wolkon, G., H. (1964). A forced choice form of F scale- Free of acquiescent response set. *Sociometry*, 27, 54-65.
- Brewer, M. (1982). Further beyond nine to five: An integration and future directions. *Journal of Social Issues*, 38, 149-158.
- Burt, M. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217-230.
- Collins, F. G. C., & Blodgett T. B. (1981). Sexual Harassment: Some see it ... some won't. *Harvard Business Review*, 59, 77-95
- Eisler, R. M., & Skidmore J.R. (1987). Masculine Gender Role Stress: Scale Development and Components Factors in the Appraisal of Stressful Situations. *Behavior Modification*, 11, 123-136.
- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (2002). «Οδηγία 2002/73/ΕΚ», 5 Οκτωβρίου 2002.

- Finkelhor, D., & Hotaling G. T. (1984). Sexual abuse in the national incidence study of child abuse and neglect: An appraisal. *Child Abuse and Neglect*, 8, 23-32.
- Groth, M. A.(1978). Men who rape: *The psychology of the offender*. New York: Plenum.
- Gutek, B. (1981). *Experiences of Sexual Harassment: Results from a representative survey*. Paper presented at the American Psychological Association Convention, Los Angeles, CA.
- Gutek, B. A., & Morasch, B. (1982). Sex-ratios, sex-role spillover, and sexual harassment of women at work. *Journal of Social Issues*, 38, 55-74.
- Kelley, H. H., & Michela, J. L. (1980). Attribution theory and research. *Annual Review of Psychology*, 31, 457-502.
- Larrimer-Scherbaum, K., & Popovich, P. (2001). *The relationship between personality and the proclivity to sexually harass*. Paper presented at the Annual Meeting of Society for Industrial and Organizational Psychology, San Diego, CA.
- Lee, K., Gizzarone, M., & Ashton, M., C. (2003). Personality and the Likelihood to Sexually Harrass. *Sex Roles*, 49, Nos. 1 / 2.
- Medea, A., & Thompson, K. (1974). *Against rape*. New York: Farrar, Strauss, & Giroux.
- Παπαθεοδώρου, Θ., Καρύδης Β., & Βιδάλη Σ. (2001). *Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία: Πρόταση ποινικοποίησης της συμπεριφοράς στην Ελλάδα*, Αθήνα, Κ.Ε.Θ.Ι..
- Paglia, C. (1992). Sexual aggression and nature. In E. Wall (Ed). *Sexual Harassment: Confrontations and decisions*. Buffalo, NY: Prometheus Books.

- Παπαθεοδώρου, Θ., Καρύδης Β., Βιδάλη Σ. (2001). *Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία: Πρόταση ποινικοποίησης της συμπεριφοράς στην Ελλάδα*. Αθήνα, Κ.Ε.Θ.Ι.
- Perry, S. (1983). Sexual Harassment on the Campuses: Deciding where to draw the line. *Chronicle of Higher Education*, March 26, 21-22.
- Pleck, J. (1981). *The Myth of Masculinity*. Cambridge: MIT Press.
- Pryor, J., B. (1985). The lay person's understanding of sexual harassment. *Sex Roles*, 13, 273-278.
- Pryor, J., B. (1987). Sexual Harassment proclivities in men. *Sex Roles*, 17, 269-289.
- Pryor, J. B., La Vite, C. M., & Stoller, L. M. (1993). A social psychological analysis of sexual harassment: The person / situation interaction. *Journal of Vocational Behavior*, 42, 68-83.
- Pryor, J., B., & Myers, A., B. (2000). Men who sexually harass women. In L. B. Schlesinger (Ed.), *Serial offenders: Current thought, recent findings, unusual syndromes*, 207-228. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Smaus, G. (1998). Social Control and Gender Relationship. Saarbrugen. Στο, Παπαθεοδώρου, Θ., Καρύδης, Β., & Βιδάλη, Σ. (2001). *Η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία: Πρόταση ποινικοποίησης της συμπεριφοράς στην Ελλάδα*, Αθήνα, Κ.Ε.Θ.Ι.
- Sokoloff, N., J. (1980). *Between money and love: The dialectics of women's home and market work*. New York: Praeger.
- Studd, M., V., & Gattiker, U., E. (1991). The evolutionary psychology of sexual harassment in organizations. *Etiology and Sociobiology*, 12, 249-290.

- Tangri, S., S., Burt, M., R., & Johnson, L., B.(1982). Sexual Harassment at work: Three explanatory models. *Journal of Social Issues*, 38, 33-54.
- Terpstra, D., E., & Baker, D., D. (1989). The identification and classification of reactions to sexual harassment. *Journal of Organizational Behavior*, 10, 1-14.
- United States Merit Systems Protection Board. (1981). *Sexual Harassment in the Federal Workplace. Is it a problem?* Washington, D.C.: Government Printing Office.
- Vaux, A. (1993). Paradigmatic assumptions in sexual harassment research: Being guided without being misled. Sexual harassment in the workplace [Special Issue]. *Journal of Vocational Behavior*, 42,116-135.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

Ρ. ΜΕΛΛΟΝ, Τ Μ Η Μ Α Ψ Υ Χ Ο Λ Ο Γ Ι Α Σ

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

Το Εργαστήριο του Αν. Καθηγητή του Τμήματος Ψυχολογίας του Πάντειου Πανεπιστημίου Ρ. Μέλλον, διεξάγει έρευνα με θέμα την ανθρώπινη συμπεριφορά και συγκεκριμένα με την τάση μας να συμπεριφερόμαστε με κάποιους συγκεκριμένους τρόπους στην καθημερινή μας ζωή. Στην έρευνα αυτή σας καλούμε να συμμετάσχετε, ανώνυμα και εθελοντικά, συμπληρώνοντας τα τρία ερωτηματολόγια που ακολουθούν. Δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις, ούτε ερωτήσεις «παγίδες», για αυτό και οι απαντήσεις σας πρέπει να είναι αυθόρμητες. Οι απαντήσεις σας θα κρατηθούν με απόλυτη εχεμύθεια και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για την συγκεκριμένη έρευνα.

1^ο ΜΕΡΟΣ

Στις σελίδες που ακολουθούν, θα διαβάσετε δέκα (10) σύντομα σενάρια, που περιγράφουν ισάριθμες, διαφορετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Σε κάθε περίπτωση, σας ζητείται να φανταστείτε ότι είστε το κύριο ανδρικό πρόσωπο της ιστορίας. Στη συνέχεια, σας ζητείται να «βαθμολογήσετε» πόσο πιθανό είναι να έχετε την καθεμία από τις διαφορετικές συμπεριφορές στο κοινωνικό πλαίσιο που περιγράφεται. Υποτίθεται πως ως ήρωας, ότι κι αν επιλέξετε να κάνετε, τίποτε αρνητικό δεν πρόκειται να σας συμβεί ως αποτέλεσμα των ενεργειών σας. Προσπαθήστε να απαντήσετε κάθε ερώτηση όσο πιο ειλικρινά μπορείτε. Οι απαντήσεις σας θα είναι πλήρως ανώνυμες. Κανείς δεν πρόκειται να επιδιώξει ν' ανακαλύψει την ταυτότητά σας, όποιες κι αν είναι οι απαντήσεις σας στο ερωτηματολόγιο.

Σενάριο # 1

Φανταστείτε ότι είστε 42 ετών και στέλεχος μεγάλης εταιρείας. Το εισόδημά σας είναι άνω του μέσου όρου, σε ότι αφορά άτομα με παρόμοια εργασιακή θέση. Σας έχουν ήδη γίνει αρκετές προσφορές εργασίας από άλλες εταιρείες. Στη θέση σας αισθάνεστε αρκετά ασφαλής. Μία μέρα, η ιδιαιτέρα σας αποφασίζει να παραιτηθεί και εσείς θα πρέπει να την αντικαταστήσετε. Το Τμήμα Προσωπικού σας προωθεί ορισμένες υποψήφιες για συνέντευξη. Όλες φαίνονται να έχουν τα ίδια προσόντα για τη δουλειά. Μία από τις υποψήφιες, η Μαρία Τ., σας εξηγεί κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ότι χρειάζεται απεγνωσμένα τη δουλειά. Είναι 23 ετών, άγαμη και ψάχνει για δουλειά εδώ και περίπου ένα μήνα. Νοιώθετε έντονη έλξη απέναντί της. Εκείνη με τη σειρά της σας κοιτάζει με έναν τρόπο, που μάλλον εννοεί ότι αισθάνεται το ίδιο απέναντί σας. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα δίνετε τη θέση εργασίας στη συγκεκριμένη, αντί για κάποια άλλη από τις υποψήφιες; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Αν υποτεθεί ότι, από εργασιακής άποψης αισθάνεστε τόσο ασφαλής, που δεν τίθεται θέμα επιπτώσεων εις βάρος σας, θα της προσφέρατε τη θέση εργασίας, με σεξουαλικό αντάλλαγμα. (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σου).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Αν υποτεθεί ότι δεν φοβάστε πιθανές επιπτώσεις στη δουλειά σας, θα της ζητούσατε να συναντηθείτε αργότερα για δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε την πιθανή πρόσληψή της; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 2

Φανταστείτε ότι είστε ιδιοκτήτης και διευθυντής ενός ακριβού εστιατορίου. Μία μέρα, καθώς ξανακοιτάτε κάποιες αποδείξεις, ανακαλύπτετε ότι μία από τις σερβιτόρες έχει κάνει κάποια λάθη στις αποδείξεις της και έχει χρεώσει λιγότερο κάποιους πελάτες. Τα λάθη της σας κοστίζουν € 100. Μιλώντας με κάποιους άλλους υπαλλήλους, μαθαίνετε ότι, οι συγκεκριμένοι πελάτες ήταν φίλοι της υπαλλήλου. Την καλείτε στο γραφείο σας και ζητάτε εξηγήσεις για τη συμπεριφορά της. Η υπάλληλος παραδέχεται ότι εσκεμμένα χρέωσε λιγότερο τους φίλους της. Υπόσχεται να μην επαναλάβει ποτέ ξανά την ανέντιμη αυτή πράξη και σας λέει ότι θα έκανε τα πάντα, προκειμένου να κρατήσει τη δουλειά της. Τη συγκεκριμένη υπάλληλο τη θεωρούσατε ανέκαθεν ιδιαίτερα ελκυστική. Είναι διαζευγμένη και περίπου 25 ετών. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα της επιτρέπατε να κρατήσει τη δουλειά της; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Θα της επιτρέπατε να κρατήσει τη δουλειά της με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Θα της ζητούσατε να συναντηθείτε για δείπνο μετά τη δουλειά, προκειμένου να συζητήσετε το πρόβλημα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 3

Φανταστείτε ότι είστε Διευθυντής μίας ναυτιλιακής εταιρείας. Μία μέρα, ο επόπτης σας, σας ζητά να μελετήσετε την πιθανότητα αγοράς κάποιων ηλεκτρονικών υπολογιστών για το γραφείο. Επικοινωνείτε με κάποιες ανταγωνιστικές εταιρείες που πωλούν υπολογιστές. Καθεμία από αυτές στέλνει και από έναν αντιπρόσωπο πωλήσεων στο γραφείο σας, για να περιγράψει τα προϊόντα της εταιρείας του. Ένας αντιπρόσωπος πωλήσεων της εταιρείας «Α» σας τηλεφωνεί και ζητεί να περάσει από το γραφείο σας. Εσείς συμφωνείτε και την επόμενη μέρα εμφανίζεται μία πολύ ελκυστική γυναίκα. Δεν σας προσφέρει κανένα πραγματικό λόγο, για τον οποίο θα πρέπει ν' αγοράσετε τα προϊόντα της δικής της εταιρείας και όχι των άλλων εταιρειών. Η ίδια, ωστόσο, φαίνεται άκρως ελκυστική. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα προτείνετε (για αγορά) τη δική της σειρά ηλεκτρονικών υπολογιστών; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Αν υποθεθεί ότι, από εργασιακής άποψης αισθάνεστε τόσο ασφαλής, που δεν τίθεται θέμα επιπτώσεων εις βάρος σας, θα συμφωνούσατε να προτείνετε στην εταιρία τη δική της σειρά ηλεκτρονικών υπολογιστών, με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Αν ισχύουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, θα της ζητούσατε να συναντηθείτε αργότερα για δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε την επιλογή ηλεκτρονικών υπολογιστών; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 4

Φανταστείτε ότι είστε σκηνοθέτης στον κινηματογράφο. Κάνετε οντισιόν για έναν μικρό ρόλο σε μια ταινία που ετοιμάζετε. Ο ρόλος απαιτεί μία ιδιαίτερα εκθαμβωτική ηθοποιό, η οποία διαθέτει πολύ ερωτισμό. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα δίνετε το ρόλο σε εκείνη την ηθοποιό, που εσείς προσωπικά θεωρείτε πιο ερωτική; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Θα δίνετε το ρόλο σε μία ηθοποιό που θα συμφωνούσε να κάνει σεξ μαζί σας; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Θα ζητούσατε από την ηθοποιό που εσείς προσωπικά θεωρείτε ως την πιο ελκυστική, να συζητήσετε για το ρόλο κατά τη διάρκεια ενός δείπνου; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 5

Φανταστείτε ότι είστε ιδιοκτήτης ενός πρακτορείου μοντέλων. Το πρακτορείο σας ειδικεύεται σε σέξι γυναίκες-μοντέλα για τηλεοπτικά διαφημιστικά. Ένα από τα μοντέλα σας, η Κατερίνα Ζ., είναι μια άκρως εκθαμβωτική καστανή. Μία μέρα, τη σταματάτε μετά τη δουλειά και της ζητάτε να δειπνήσετε μαζί της. Εκείνη, απορρίπτει ψυχρά την πρότασή σας, λέγοντάς σας ότι θα ήθελε η σχέση σας να παραμείνει «αυστηρά επαγγελματική». Λίγους μήνες αργότερα, καταλαβαίνετε ότι οι δουλειές δεν πάνε καλά και ότι θα πρέπει ν' απολύσετε κάποιες από τις υπαλλήλους σας. Μπορείτε να επιλέξετε ν' απολύσετε την Κατερίνα Ζ. ή κάποια από τέσσερις άλλες. Όλες τους είναι καλά μοντέλα, αλλά κάποια θα πρέπει να φύγει. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

A. Θα απολύατε τη Κατερίνα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Αν υποθεθεί ότι δεν φοβάστε πιθανές επιπτώσεις, θα προτείνατε στην Κατερίνα Ζ. να συνεχίσει να εργάζεται, με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Θα καλούσατε την Κατερίνα Ζ. σε δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε το εργασιακό της μέλλον; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 6

Φανταστείτε ότι είσαι 38 ετών και καθηγητής πανεπιστημίου με μόνιμη υψηλόβαθμη θέση. Διδάσκετε σε ένα μεγάλο Πανεπιστήμιο της περιφέρειας. Είστε διακεκριμένος στο αντικείμενό σας (Κλινική Ψυχολογία) και σας έχουν ήδη γίνει αρκετές επαγγελματικές προτάσεις από άλλα Πανεπιστήμια. Μία μέρα, μετά την ανάρτηση της βαθμολογίας ενός μαθήματος, μία φοιτήτρια περνάει στο γραφείο σας. Σας λέει ότι, η βαθμολογία της είναι μόνον κατά έναν βαθμό χαμηλότερη από το «Άριστα» και σας ζητά εάν μπορεί να κάνει μία επιπλέον εργασία, προκειμένου να βελτιώσει τη βαθμολογία της. Σας λέει επίσης ότι, χωρίς το «Άριστα», η βαθμολογία της ίσως να μην είναι επαρκής για την εισαγωγή της σε κάποιο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Αρκετοί φοιτητές σας έχουν ζητήσει επιπλέον εργασία και εσείς τους έχετε αρνηθεί. Η συγκεκριμένη είναι μία εκθαμβωτική ξανθιά. Κάθεται καθημερινά στην πρώτη σειρά της αίθουσας και φορά πάντοτε μίνι φούστα. Εσείς τη βρίσκετε απίστευτα σέξι. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα της επιτρέπατε να κάνει μία εργασία για επιπλέον βαθμολογία; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Αν υποτεθεί ότι, αισθάνεστε πολύ ασφαλής στη θέση σας και ότι το Πανεπιστήμιο έχει επιδείξει ανοχή σε παρόμοιες περιπτώσεις κατά το παρελθόν, θα δίνετε στη φοιτήτρια τη δυνατότητα να βελτιώσει τη βαθμολογία της, με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Αν ισχύουν οι παραπάνω προϋποθέσεις, θα της ζητούσατε να συναντηθείτε αργότερα για δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε την πιθανότητα επιπλέον εργασίας για βελτίωση βαθμολογίας; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 7

Φανταστείτε ότι είστε δευτεροετής φοιτητής σε κάποιο μεγάλο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Έχετε μόλις πάρει μεταγραφή από κάποιο άλλο Πανεπιστήμιο της περιφέρειας. Ένα βράδυ, συναντάτε σε μια καφετέρια δίπλα στο Πανεπιστήμιο μία γοητευτική φοιτήτρια, τη Ρούλα Π. Εκείνη σας εκμυστηρεύεται ότι μάλλον πρόκειται να «κοπεί» σε κάποιο μάθημα Νεοελληνικής Ποίησης. Σας αναφέρει επίσης, ότι θα πρέπει να παραδώσει την επόμενη εβδομάδα μία εργασία για τον Γιάννη Ρίτσο, όμως φοβάται ότι θα «κοπεί» επειδή δεν έχει αρχίσει ακόμη καν να τη γράφει. Εσείς αναφέρετε ότι, στο πρώτο έτος είχατε γράψει μία εργασία για τον Γιάννη Ρίτσο στην προηγούμενη σχολή σας. Η εργασία σας είχε πάρει άριστα «10». Εκείνη, σας ρωτά εάν μπορεί να χρησιμοποιήσει την εργασία σας για το μάθημά της. Θέλει μόνο να την επανεκτυπώσει και να βάλει το δικό της όνομα. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

A. Θα επιτρέπατε στη Ρούλα Π. να χρησιμοποιήσει την εργασία σας;
(Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Θα επιτρέπατε στη Ρούλα Π. να χρησιμοποιήσει την εργασία σας, με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Θα ζητούσατε από τη Ρούλα Π., να έρθει στο σπίτι σας, προκειμένου να συζητήσετε το ζήτημα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 8

Φανταστείτε ότι είστε υπεύθυνος έκδοσης σε έναν μεγάλο εκδοτικό οίκο. Η δουλειά σας είναι να διαβάζετε νέα χειρόγραφα και να κρίνετε εάν αξίζουν να δημοσιευθούν. Λαμβάνετε κυριολεκτικά, εκατοντάδες χειρόγραφα κάθε εβδομάδα από υποψήφιους συγγραφείς. Τα περισσότερα από τα χειρόγραφα αυτά αξιολογούνται από τους υφισταμένους σας και καταλήγουν στα σκουπίδια. Περίπου ένα στα χίλια χειρόγραφα τελικά επιλέγεται προς έκδοση. Ένα βράδυ πηγαίνετε σε ένα πάρτι. Εκεί, γνωρίζετε μία πολύ ελκυστική γυναίκα, την Κάτια Ρ. Εκείνη σας λέει ότι έχει γράψει ένα μυθιστόρημα και ότι θα ήθελε να δείτε εάν μπορεί να δημοσιευθεί. Η ίδια είναι βοηθός οδοντιάτρου και αυτό είναι το πρώτο της μυθιστόρημα. Σας ζητά να το διαβάσετε. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Α. Θα δεχόσασταν να διαβάσετε το μυθιστόρημα της Κάτιας Ρ.; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Β. Θα δεχόσαστε να διαβάσετε το μυθιστόρημα της Κάτιας με σεξουαλικά ανταλλάγματα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Θα ζητούσατε από την Κάτια να δειπνήσετε μαζί, προκειμένου να συζητήσετε το ζήτημα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 9

Φανταστείτε ότι είστε γιατρός. Μία μέρα, πηγαίνετε στο Νοσοκομείο για να επισκεφτείτε τους ασθενείς σας. Καθώς κοιτάτε τον ιατρικό φάκελο ενός ασθενούς σας, ανακαλύπτετε ότι, κάποια από τις νοσοκόμες της χθεσινής βραδινής βάρδιας έκανε λάθος στη δοσολογία φαρμάκων σε κάποιον ασθενή. Εσείς εξετάζετε τον ασθενή και βλέπετε ότι, στην ουσία, δεν παρουσιάζει κάποιο πρόβλημα. Δείχνει μία χαρά. Συνειδητοποιείτε, ωστόσο, ότι οι συνέπειες του λάθους αυτού θα μπορούσαν να είναι καταστροφικές, υπό άλλες συνθήκες. Ψάχνετε στους φακέλους και ανακαλύπτετε ποιος έκανε το λάθος. Υπεύθυνη φαίνεται να είναι μία καινούρια νοσοκόμα, η Χριστίνα Π. Εσείς έχετε δει τη Χριστίνα στη διάρκεια των επισκέψεών σας στο Νοσοκομείο και έχετε σκεφτεί να της ζητήσετε να βγείτε για δείπνο. Την ίδια στιγμή, σκέφτεστε και ότι θα μπορούσε ακόμη και να χάσει τη δουλειά της, εάν αναφέρατε το περιστατικό. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

Α. Θα κάνατε αναφορά για τη Χριστίνα Π. στη Διοίκηση του Νοσοκομείου; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Β. Αν υποτεθεί ότι δεν φοβάστε τυχόν επιπτώσεις, θα λέγατε στη Χριστίνα ιδιαιτέρως ότι δεν θα της κάνατε αναφορά, αν θα δεχόταν να κάνει σεξ μαζί σας; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Αν υποτεθεί ότι δεν φοβάστε τυχόν επιπτώσεις, θα ζητούσατε από τη Χριστίνα να βγείτε για δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε το ζήτημα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Σενάριο # 10

Φανταστείτε ότι είστε διευθυντής ειδήσεων ενός τηλεοπτικού σταθμού τοπικής εμβέλειας. Εξαιτίας ορισμένων αλλαγών στο προσωπικό, χρειάζεται ν' αντικαταστήσετε την παρουσιάστρια του βραδινού δελτίου. Η πολιτική που εφαρμόζατε πάντα, ήταν να προάγετε δημοσιογράφους μέσα από τον ίδιο το σταθμό, κάθε φορά που «άνοιγε» μία θέση παρουσιάστριας. Υπάρχουν αρκετές γυναίκες δημοσιογράφοι από τις οποίες μπορείτε να διαλέξετε. Είναι όλες τους νέες, ελκυστικές και προφανώς κατάλληλες για τη θέση. Μία συγκεκριμένη δημοσιογράφος, η Σήλια Κ., είναι εκείνη που εσείς προσωπικά θεωρείτε ως την πιο σέξι. Εσείς ήσασταν που την προσλάβατε εξ αρχής, δίνοντάς της «το βάπτισμα» στο χώρο των τηλεοπτικών ειδήσεων. Πόσο πιθανό είναι να κάνετε κάτι από τα παρακάτω, σε αυτή την περίπτωση;

A. Θα δίνατε τη θέση στη Σήλια; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

B. Αν υποθεθεί ότι δεν φοβάστε τυχόν επιπτώσεις στη δουλειά σας, θα δίνατε τη θέση στη Σήλια, με σεξουαλικό αντάλλαγμα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

Γ. Αν υποθεθεί ότι δεν θα έχετε επιπτώσεις, θα της ζητούσατε να συναντηθείτε μετά τη δουλειά για δείπνο, προκειμένου να συζητήσετε το ζήτημα; (Σημειώστε με κύκλο την απάντησή σας).

Καθόλου πιθανό				Πολύ πιθανό
1	2	3	4	5

2° ΜΕΡΟΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ: Υπάρχουν μια σειρά από δηλώσεις για διάφορες καταστάσεις που υποθετικά θα μπορούσαν να συμβούν. Απαντήστε πόσο στρεσογόνο θα ήταν για σας η κάθε μια από αυτές τις καταστάσεις αν σας συνέβαινε. Κυκλώστε τον αριθμό που αντιστοιχεί στην επιλογή σας.

	Καθόλου στρεσογόνο						Πάρα πολύ στρεσογόνο
1. Το να νιώθετε ότι δεν είσαστε σε καλή σωματική φόρμα	1	2	3	4	5	6	7
2. Το να έχετε αφεντικό - προϊστάμενο γυναίκα	1	2	3	4	5	6	7
3. Το να εργάζεστε μαζί με άτομα τα οποία σας φαίνονται πιο φιλόδοξα από εσάς	1	2	3	4	5	6	7
4. Η ήττα σε μια αθλητική αναμέτρηση	1	2	3	4	5	6	7
5. Το να πείτε σε κάποια/ον ότι πληγωθήκατε από τα λόγια της/του	1	2	3	4	5	6	7
6. Το να χρειάζεται η σύντροφός σας να εργάζεται, προκειμένου να συντηρήσει την οικογένεια	1	2	3	4	5	6	7
7. Το να μη βγάζετε αρκετά χρήματα	1	2	3	4	5	6	7
8. Η απόλυση από τη δουλειά σας	1	2	3	4	5	6	7
9. Το να αφήνετε μία γυναίκα να παίρνει τον έλεγχο της κατάστασης	1	2	3	4	5	6	7
10. Το να μιλήσετε σε μια γυναίκα την ώρα που κλαίει	1	2	3	4	5	6	7
11. Το να λένε οι άλλοι ότι είστε υπέρμετρα συναισθηματικός	1	2	3	4	5	6	7
12. Το να παραδεχτείτε ότι κάτι σας φοβίζει	1	2	3	4	5	6	7
13. Κοινωνική επαφή με μία γυναίκα πιο επιτυχημένη από εσάς	1	2	3	4	5	6	7
14. Το να μην πηγαίνετε στη δουλειά και να μένετε σπίτι προκειμένου να φροντίσετε το άρρωστο παιδί σας	1	2	3	4	5	6	7
15. Το να σας αγκαλιάζει ένας άντρας γύρω από τους ώμους Σας	1	2	3	4	5	6	7
16. Το να μην μπορείτε να αποδώσετε σεξουαλικά	1	2	3	4	5	6	7
17. Το να είστε άνεργος	1	2	3	4	5	6	7
18. Το να δείχνετε λιγότερο αθλητικός από κάποιο φίλο σας	1	2	3	4	5	6	7
19. Το να είστε παντρεμένος με κάποια που βγάζει περισσότερα χρήματα από εσάς	1	2	3	4	5	6	7

20. Αποτυχία στην εύρεση σεξουαλικού συντρόφου	1	2	3	4	5	6	7
21. Το να ξέρετε ότι δεν αντέχετε το ποτό το ίδιο καλά όπως άλλοι	1	2	3	4	5	6	7
22. Το να είστε πολύ κουρασμένος για σεξ, όταν η/ο σύντροφός σας το επιθυμεί	1	2	3	4	5	6	7
23. Κοινωνική επαφή με μια γυναίκα πολύ ψηλότερη από εσάς	1	2	3	4	5	6	7
24. Το να λένε οι άλλοι ότι είστε αναποφάσιτος	1	2	3	4	5	6	7
25. Το να μην διεγείρεστε σεξουαλικά όταν το επιθυμείτε	1	2	3	4	5	6	7
26. Το να θεωρεί κάποιος/α ότι είστε γκέι	1	2	3	4	5	6	7
27. Το να έχει μια γυναίκα καλύτερη απόδοση στη δουλειά από ότι εσείς	1	2	3	4	5	6	7
28. Το να εργάζεστε μαζί με άτομα που είναι εξυπνότερα από εσάς	1	2	3	4	5	6	7
29. Το να σας βλέπουν τα παιδιά σας να κλαίτε	1	2	3	4	5	6	7
30. Το να ξέρετε ότι σας λείπουν οι δεξιότητες εκείνες που απαιτούνται για να επιτύχετε επαγγελματικά	1	2	3	4	5	6	7
31. Η/Ο ερωτικός σύντροφος να σας λέει ότι δεν είναι ικανοποιημένη/ος	1	2	3	4	5	6	7
32. Το να παρηγορήσετε έναν φίλο σας που είναι ταραγμένος	1	2	3	4	5	6	7
33. Το να παίρνει κάποιος άλλος την προαγωγή αντί για εσάς	1	2	3	4	5	6	7
34. Το να θεωρεί κάποιος/α ότι έχετε γυναικεία χαρακτηριστικά	1	2	3	4	5	6	7
35. Το να χρειαστεί να ζητήσετε βοήθεια από κάποιον στην περίπτωση που έχετε χαθεί	1	2	3	4	5	6	7
36. Το να μειονεκτείτε όταν συγκρίνεστε με άλλους άντρες	1	2	3	4	5	6	7
37. Το να συνομιλείτε με μια φεμινίστρια	1	2	3	4	5	6	7
38. Το να παραδέχεστε σε φίλους σας ότι κάνετε οικιακές δουλειές	1	2	3	4	5	6	7
39. Το να πείτε στη/στο σύντροφό σας ότι την /τον αγαπάτε	1	2	3	4	5	6	7
40. Το να χάνετε σε κάποιο παιχνίδι (π.χ επιτραπέζιο, σπορ), από μια γυναίκα	1	2	3	4	5	6	7

3^ο ΜΕΡΟΣ - ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Τόπος γέννησης _____
Τόπος διαμονής _____
2. Οικογενειακή κατάσταση ☐ Άγαμος / η
☐ Έγγαμος / η
☐ Σε διάσταση/ χωρισμένος/ χωρισμένη
☐ Χήρος/ χήρα
3. Έχετε παιδιά; ☐ Ναι ☐ Όχι Εάν ναι, πόσα παιδιά; _____
4. Ηλικία _____
5. Απασχόληση _____ ☐ Ιδιωτικός τομέας
☐ Δημόσιος τομέας
6. Εκπαιδευτικό επίπεδο: ☐ Δεν τελείωσα το Δημοτικό
☐ Δημοτικό
☐ Γυμνάσιο
☐ Λύκειο
☐ Τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΑΕΙ-ΤΕΙ)
☐ Μεταπτυχιακό
☐ Σήμερα σπουδάζω _____
7. Μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα (σε ευρώ):

☐ 0 – 300 €	☐ 1501 – 1800 €
☐ 301 – 600 €	☐ 1801 – 2100 €
☐ 601 – 900 €	☐ 2101 – 2400 €
☐ 901 – 1200 €	☐ 2401 – 2700 €
☐ 1201 – 1500 €	☐ 2701 και πάνω €
8. Σε ποια κατηγορία εντάσσεται η τωρινή σας θέση;
☐ Υπάλληλος
☐ Τμηματάρχης/ Προϊστάμενος
☐ Διευθυντής

 Άλλο _____

Τέλος της συμμετοχής. Σας ευχαριστούμε!

Για οποιαδήποτε απορία σχετικά με την έρευνα, παρακαλώ να επικοινωνήσετε μαζί μου.

Ο υπεύθυνος ερευνητής: **Ρ. Μέλλον**, Αν. Καθηγητής, Πάντειο Πανεπιστήμιο,
Τηλέφωνο: (210) 920-1723 E-mail: mellon@panteion.gr